

Szövetség

ARADI KULTURÁLIS SZEMLE

— XXIV. ÉVFOLYAM, 3. (136.) SZÁM —

Evolúció

(Allerhand István felvétele)

A R A D
2020. június

PILLANTÁS A TERMÉSZETBE LAUKÓ KATALIN FOTÓIVAL

Tartalom

Juhász Béla: <i>Virtuális ballagás</i>	1
Irodalom, művészet	
Böszörményi Zoltán: <i>MATA TA PHÜSZIKA</i>	2
<i>A tudatom játszik velem</i>	2
Juhász Béla: <i>Szolgáltass igazságot!</i>	3
Dr. Perneki-Simonsits István:	
<i>Nyolcvan év felett</i>	3
Bencze Mihály: <i>Két végtelen közt</i>	4
Nagy Gizella: <i>Fészkekrakók</i>	4
Szabó Péter: <i>/A nagylegény/ /törődés/</i>	5
Ódry Mária: <i>Csend-ima</i>	6
Grosz László: <i>holnap...</i>	6
Andó Réka: <i>KÓMA 2020</i>	7
<i>Viszontlátás</i>	7
Vajda Anna Noémi: <i>SS a szekrényben</i>	8
Nótáros Lajos: <i>Arad marad (V/4.)</i>	
<i>A végjáték</i>	9
Bodó Barna: <i>Zsúri és tehetség</i>	11
Fitori Julianna: <i>Herczeg Ferenc: Bizánc</i>	12
Oktatás	
Rogoz Marianna: <i>Online ballagás</i>	13
Matekovits Mihály: <i>Emlékeimből</i>	14
Tácsi Erika: <i>„Cselekedtük azt, ami lehetséges volt” (1.)</i>	15
Hitélet	
Bátka Sándor: <i>Az Örökkévaló bemutatkozása</i>	17
Horváth Csaba: <i>Bízzatok, én vagyok, ne féljetek!</i>	18
Memoár	
Puskel Péter: <i>Profán gondolatok a hosszú élet „titkáról”</i>	20
Sarusi Mihály: <i>Bekével Iratoson</i>	22
Szabó István: <i>„Nincsen olyan titkos dolog, mit az idő ki nem forog.”</i>	24
Koreck Aladár: <i>Fogolyment Budapestről (I.)</i>	26
Dr. Markovity Radmila: <i>Vakság és hatalom</i>	27
Azt írta az újság	
Piroska István: <i>Az első világháborút követő jóvátételi tárgyalások történetéből</i>	29
Egészség	
Dr. Vajda Sándor: <i>Hugonnai Vilma, az első magyar orvosnő</i>	31
Humor	
Frideczky Katalin: <i>Új párt születőben</i>	34
Kövér Péter: <i>A tarhonya</i>	35
<i>Aranyköpések</i>	37
Keresztrejtvény	
Brittich Erzsébet: <i>135 évvel ezelőtt született...</i>	38
Történelem	
Makai Zoltán: <i>Ötszáz évvel ezelőtt indult el Magellán Föld körüli útjára (3. rész)</i>	39
Búcsúznak	
<i>Búcsúznak Réhon Józseftől</i>	40
<i>Elhunyt Kovács István</i>	40

VIRTUÁLIS BALLAGÁS

Ilyent még nem láttunk. Mert még sohasem volt. Kicsengetés készenléti állapotban. Ballagásnak nem nevezhető, ballagást helyettesítő kisfilm jelent meg az interneten. Jól megírt forgatókönyv alapján, bravúros operatőri, szerkesztői munka nyomán.

Szólt az iskola igazgatója és helyettese, üzentek végzős diákjaiknak egykori osztályfőnökeik, tanáraik, búcsúzott a kisebbektől a végzős évfolyamelső, köszöntötte az érettségi előtt állókat a tizenegyedikesek kiemelkedő képviselője.

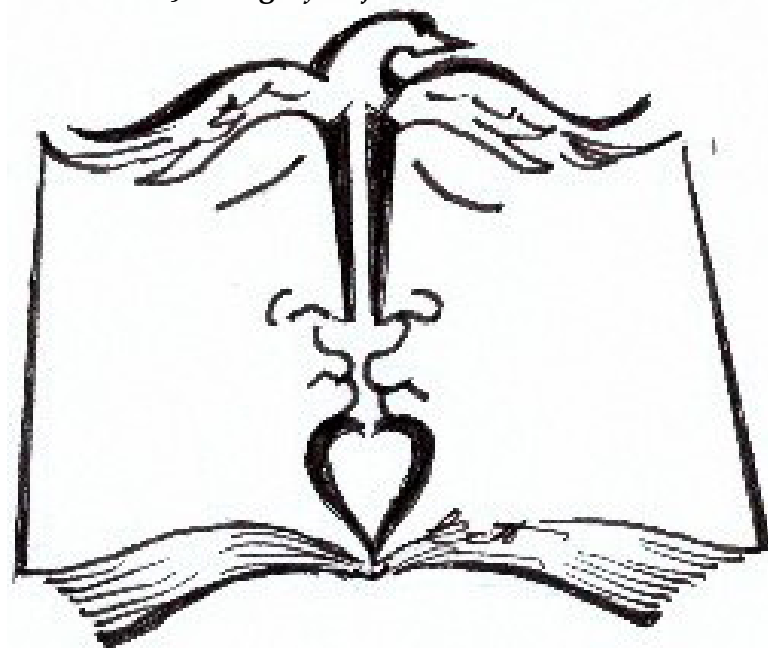
Néhány rövid videoklip erejéig visszapillantottunk a diákévek pajkos-vicces pillanataira, kellemes, hangulatos zenei aláfestés mellett.

A számítógépek képernyőjén megjelent pár pillanatra az iskola öreg rézcsengője is, síró hangjával küldve szét üzenetét a világba: eltávolodunk az öreg kőfalaktól, továbbmegyünk, mert ez az élet rendje. De nem feledjük a mára kiürített osztálytermet, folyosókat, a kopott lépcsőket, amelyeken annyiszor lerohantunk vagy felugráltunk, várva várt szünetek előtt vagy után, amelyeken terveink szerint végigballagtunk volna most is május végén vagy június elején. Ugyanúgy, mint ahogy tették ezt szüleink, nagyszüleink az iskola száz éve során.

Lehet, hogy őszire, ha végleg lecseng a járvány, mégiscsak meg fogják rendezni a valódi ballagást. Össze gyűlünk, találkozunk, mosolygunk, megöleljük egymást, virágcsokrokat nyújtunk át az ünnepelteknek. Úgy igazából, maszk nélkül, félretéve félelmeinket. És talán felcsendül a *Gaudeamus igitur* meg a *Ballag már a vén diák* dallama is...

Juhász Béla

Kettő Groza János grafikája

Bösörményi Zoltán

MATA TA PHÜSZIKA

Kérdezzük,
mi van a fa lombja mögött?
Mit felfedezni vélünk, több
mint árnyék,
szellem,
tapasztalat,
gondolatba csomagolt gondolat.
És mi van mindezek mögött?
A fa lombja, mondhatnánk,
mely akkor is ott van, ha nem látjuk,
nem halljuk szélfúvásra hajló ágait,
nem érezzük mámorító levélillatát.
Idők után, ha a fa pernyéje égre száll,
bennünk mi marad?
A fa árnyéka,
szelleme,
a tapasztalat gondolatba csomagolt
gondolata,
a transzcendencia.

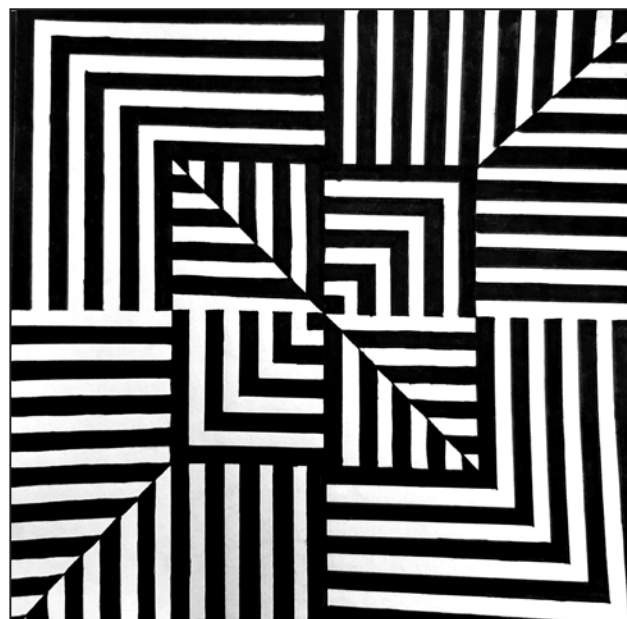

Kett Groza
János
grafikája

A TUDATOM JÁTSZIK VELEM

Megismernem
a fáról alkotott képzetem
olyan,
mintha játszanék
a róla alkotott
ismereteimmel.
Ha a fát gondolom,
gondolhatok-e
helyette mást,
ami pont olyan,
mint a fa,
tökéletesen azonos
a fáról alkotott ismereteimmel
és azzal,
amit erről gondolok?

Csak a mohó idő kényeztet el,
ha belefeledkezem
a belefeledkezésbe.

Fábíán Zsanett illusztrációja

Juhász Béla

SZOLGÁLTASS IGAZSÁGOT!

„Hiszem, a történelem végül minket igazol,
mert nincs és nem volt a földkerekségen
olyan ország és nemzet, amelyet ennyire
és ilyen igazságtalanul
kifosztottak és megcsönkítettek volna.
Szolgáltass nekünk igazságot Magasságos,
add vissza, ami a miénk!
Orvosold a velünk történt igazságtalanságot!”
(Böszörményi Zoltán: El nem küldött levél Orbán
Ottónak)

Ezzel a versrészlettel indul a júniusi Irodalmi Jelen Trianon 100 emléklapszáma.

Ugyanúgy, mint a világot beszennyező új koronavírus pánikkeltő hírei, megtöltötte régióink médiáját az 1920-ban a magyarság sorsát megrengető, hihetetlen méretű sokkhatás emlékezete, amelynek nyomán minden magyarul érző embernek összeszorul a torka. Olyan tragikus kimenetelű nemzetközi szerződést írtak alá a Párizs melletti Trianonban, amelynek századik évfordulóján megszólaltak politikusok, publicisták, történészek, művészek, írók, költők. Az Irodalmi Jelen júniusi száma teret biztosít ismert és kevésbé ismert tollforgatóink számára, hogy érzelmeiket versebe, prózába foglalják, s így emlékezzenek, emlékeztessenek mértéktartó gyászhangulatban a 100 évvel ezelőtti eseményre.

Idézzünk még pár sort a több mint 200 oldalas, könyvformátumú folyóiratból!

„Isten előtt száz év csupán egyetlen pillanat,
S ha elfogynak majd a földi határok,
Csak a kegyelem, csupán az marad.”
(Lőrincz P. Gabriella: Kegyelem)

„Talán mégis jó az, hogy egyetlenegy szóval üstökön
ragadhatjuk sorsunkat, amelynek örökös jobbágysai vagyunk,
akár hiszünk benne, akár nem.

Azt mondjuk, mi, magyarok: Trianon.

És nevén nevezzük a nevezhetetlent, kimondjuk a kimondhatatlant.”

(Hudy Árpád: Azt mondjuk...)

Hatvannál több szerző kap szót a lapban.
Nem volt nehéz dolga szerkesztés közben Varga Melindának. Volt miből válogatnia.

Dr. Perneki-Simonsits István

NYOLCVAN ÉV FELETT

Nyolcvan év felett változik a világ.
Töredeznek az emlékek,
és körbevesznek a nyavalyák.
Az élettered is keményen szűkül,
egyre nehezebb a helyváltoztatás,
a barátok csak egyre fogynak,
és egyszer észreveszed,
hogy magadra maradtál.

Szeged, 2020. január

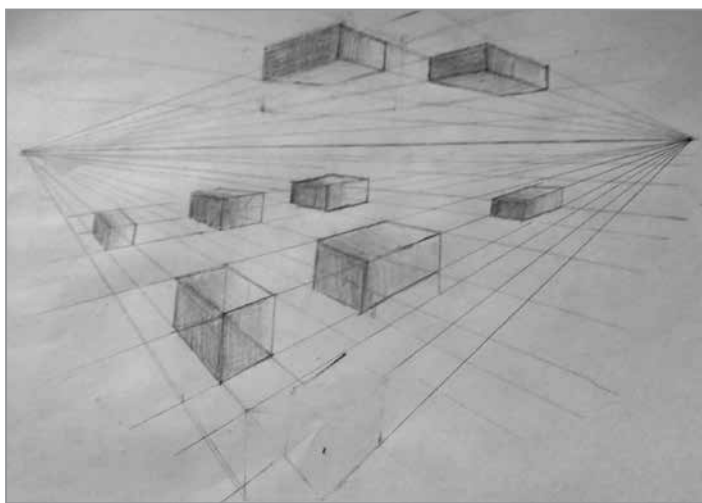

Bencze Mihály

KÉT VÉGTELEN KÖZT

Két végtelen közt a véges tábor, az ám,
Harc és háború zsoldja apasztja hazám.
Rongyos katonák sorsa bölcsen egybeforr,
Fáznak a rigmusok, tábortűzön a sor.

Láthatatlan ellenség vörösen lobog,
Népharag ég, és vele millió-egy dolog.
Égig csapkodnak a lángok, gondolatok,
Leég a tűz, pernye hull és meteorok.

Parázson mezítlábas emberi sorsok,
Toronymagasan senyvednek, kis kanócok.
Felrobbant életek szilánkjai hullnak,
Lángocska pislákol, emléke a múltnak.

Jönnek az utódok, kezükben gyertya ég,
Gyónnak egymásnak, könnyes szemük azúrkék.
Ostya s a bor lassan nyelvük feloldozza,
Rongyos ruhájukat alázat foltozza.

Gyertyával kezükben felszállnak az égre,
Csillagokkal úsznak, megérkeznek végre.
S így a nemzet szívhangjai egybeforrnak,
Szeplői lesznek egy megtévelyt kornak.

(Benedekmező, 2019. október 6.)

Révész Emma illusztrációja

Nagy Gizella

FÉSZEKRAKÓK

Jól van dolguk a fecskéknek:
maguk építik a fészket
sárból, néhány szalmaszálból.
Nem betonból, sem téglából.

Nem pihennek, nem henyélnek,
míg el nem készül a fészek.
Iparkodnak. Gyorsan rakják.
Délig felépül a kis ház.

Repes a boldog fecskepár.
Éjjel már az új házban hál.
Csak állsz, és szájtátva nézed:
két kicsi csőr mire képes.

VERSEK

/A NAGYLEGÉNY/

– figyeljetek, csajok,
mint a nap, úgy ragyogok –
s járta a táncát a veréblegény...
gallyacska megingott,
ő faroktollat rázott,
kis szárnyaival kellett magát...
figyeltek a csajok...
– ugye, jóképű vagyok? –
táncolta dalát a veréblegény...
egy lány odaszállott,
és jött még egy, s legott
még két verébhölgy oda lecsapott...
körbevették – nosza,
milyen legény vagy, koma?
alapítsunk hát verébcsaládot! –
és ő körbenézett,
– jaj, hát ez lesz a végzet... –
és szó nélkül elhúzta a csíkot...

rossz nyelvek szerint
látták fészket rakni,
azaz szőni, pihe-puha fészket...
és azt is mondták,
látták nejét, kardosat...
na, az volt aztán igazán veréb...,
ha odavágott
laposat, ugrott is már
megszeppent hősünk az utódokat
mind megetetni...
a történet csak ennyi:
a nők mind győznek, válassz hát bátran...

/TÖRŐDÉS/

gondoltad volna,
hogyma született
veréb öt év múlva
matuzsálem lesz...
hogyma öt év alatt kell
megteremtenie
mindent, mi egy élet
értelme – de mi is
egy veréb élet
értelme – tudod-e?
(én szeretem őket...,
ők nálam esznek...
és nem törődnek velem!)
(de idehozzák
régóta, minden évben,
fiókáikat...)

Kett Groza János grafikája

Ódry Mária

CSEND-IMA

CSÓKAY ANDRÁS PROFESSZORNAK

Nem nehéz a csend, hiszen
a csend az ima kelyhe,
így kerülnek bennem, URAM
a dolgok helyre.
Mikor mar kézzel tapintható a csend,
életre kel bennem a REND,
a Te rended, URAM.
A zenéhez is a csend nyit kaput,
hiszen Hozzád is a csenden keresztül
visz az út.
Talán most jobban hiányzik a FÉNY
– kiderül, mi a valódi igény –,
megállni csendben, ne zakatoljon az ész,
RÁD nézni – csendben –, ennyi az egész.

Ódry Mária illusztrációja

Grosz László

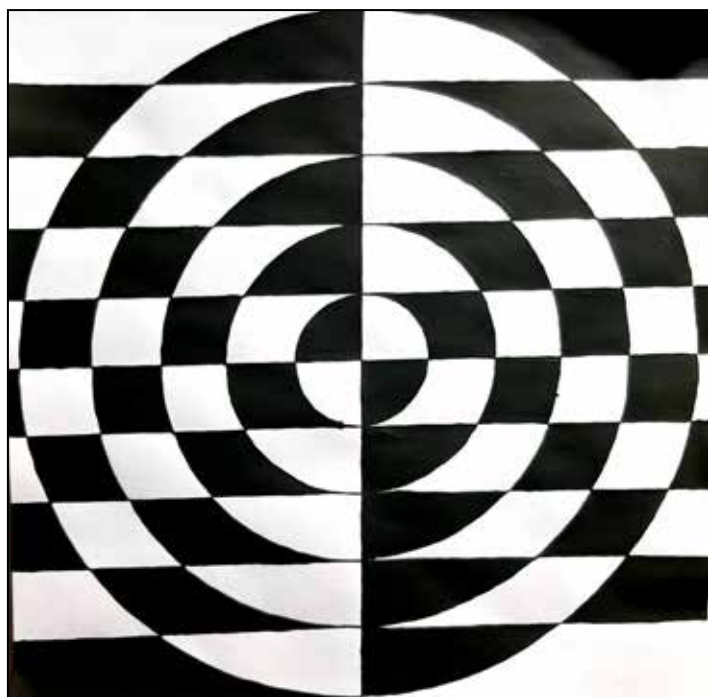
HOLNAP...

árad a tévékből temérdek szenny,
reklámhad célja, hogy lépre menj,
fejedet egyre csak kapkodhatod,
ám lábad feldagad, zsibbad karod...

persze, szebb holnapot remélsz azért,
jó barát elárul pár garasért,
süket fülekre lel minden panasz,
reszketsz az éjben, ha magad maradsz...

borult ég s árnyék,
ez az, mi vár még,
botor a szándék:
holnap lesz másképp!

számomra akad egy biztos dolog:
ha Urunk engedi, s kezem fogod,
majd együtt Véled, már málló hitem
a fénylő holnapba menekítem!

Fábián Zsanett illusztrációja

KÓMA 2020

01 megszállt a magány démona, és ördögűzőm a négy fal lett.

02 azt mondta, álmaimban nem követhet, hiszen a pokol bugyrait ébren tapasztalom, álmomban mennynek ízét kóstolgotom. Elaludtam.

EGY ÁLOMVILÁGBA KERÜLTEM, MERRE MÉG A GONOSZ SEM TALÁL. KITIKKADT MEZŐN GÁZOLOK ÁT, LÁBAM ALATT FŰSZÁLAK RECCSENÉSE HALLATSZIK.

0201 a táj elvadult, hallgatagsága mindent elmond, mit szavak nem képesek.

0202 ott állt Ő, várta érkezésem, majd két kezével belém simogatta a nyár enyhe záporainak friss illatát.

0203 szemembe vetett egy pillantást. ÁBRÁNDOK. elveszni tekintete ürességében az igazi kellemes tévút.

0203 megszólalt. fáradt hangja szelíd, lassan hallatára is elporladok.

0204 a nap lezabálja arcunkat, egész testünket – ropogósnak tűnik.

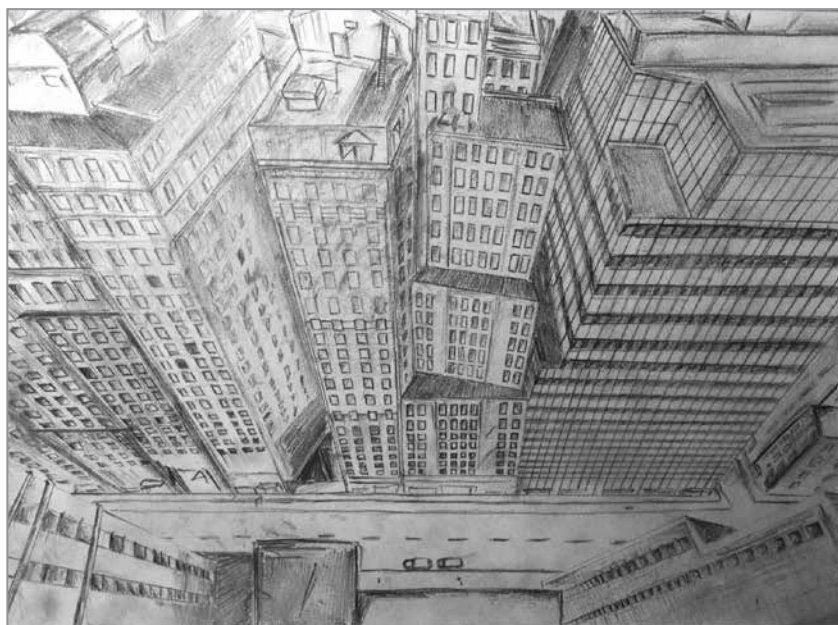
0205 sietnem kellett, az időkorlát megszegése kemény büntetés, de még maradok...tudtam, hová tart szemfényem, mégis zsákutcába sétáltam, tekintete visszavágott. ELINDULTAM.

0206 a sikítózás már a mező közeléből bántotta fülem, fenyegető lépteket hallottam közeledni: „itt az idő”.

03 felébredtem, démonom magával hozta barátait, kik ágyam alá rejtőztek. Félek

VISZONTLÁTÁS

Hallom
ereidben véred csobogását
azt mondtad, nem vagy szégyenlős,
mégis
úgy verejtékezel,
hogy rajtam csordul le,
majd maszatom szét fekete ingemmel.
Furcsa,
illatod emléke eszembe jutott
minden áldott nap,
de újra érezni atmoszférámban
egy kiolthatatlan vágyat kelt bennem.
Hazaérve
kedvenc dalod következett
a lejátszási listámon,
majd egy röpké elmélyedés után,
fejemet tenyerembe temetve
lettél elmém megzavarója újra.

Jakab Fanni illusztrációja

SS A SZEKRÉNYBEN

Távolról az örökség vagyon, hirtelen meggazdagodás, melyre áldomást érdemes inni. Karnyújtásnyíróról viszont, bármekkora is, hagyaték. Valaki hagyta. Maga után hagyta. Halála által rád. Úgy-hogy vagy a hozzá fűződő jó, vagy a rossz emlékek fosztanak meg az örömteli számbavételtől. Ha ráadásul mindenfélét gyűjtögetett és alapított, akkor egyik napról a másikra olyan – nem pusztán tárgyaknak – dolgoknak leszel tulajdonosa, melyekkel nem is tudod, mit kellene kezdened. Az sem teljesen világos benned, hogy a kellene egybeesik-e az illenével. Mert mit lehet kezdeni néhány elrobbant kézigránáttal; egy kasnyi átlótt katonasisakkal a második világháború frontvoná-lának ellentétes oldalairól; vagy egy emberi koponyával, melynek személyazonosságát homály fedi? Ismeretlen katona talán. Van, aki elkérné, anatómiát tanulmányozna rajta. Mások eltemetnék, megilletné a végtisztesség, mondják. Tudod, hogy igazuk van, valamiért mégsem vagy képes megválni a koponyától. Talán, mert évekig ott láttad az íróasztalán, és észrevetted, hogy alig valamit, de azt magával vitte – ide hozta – utolsó költözésekor is. Így a koponya – kegyeletsértés lenne? – számodra inkább tartozik ahhoz az emberhez, akié volt, mintsem ahhoz, aki volt. Az ő emlékét támasztja fel nap mint nap egykori író-asztalán.

Azt hittem, az a lassan tíz év, amióta itt élünk, épp elég volt ahhoz, hogy mindent tudjak a házról – házáról és bútorairól. Kinyitottam már minden fiókot, minden ládát és ládikát, még azt is végül, amelyiknek évekig nem került elő a kulcsa. Láttam az összes fényképét, pipatóriuma minden egyes darabját a kerámiafejtől a Jean Claude-ig, bélyegeit, kitűzőit, pápaszemes sétapálcáit, fából vaskarikáit, kutyából nem lett szalonnáit, amikor olyan felfedezés hullt a markunkba, amin ő maga is elcsodálkozott volna: egy SS- katona fényképbe fogott szelleme.

Mely mindvégig itt kísértett a házban, csak nem tudtunk róla. Sőt, jóval a ház felépülése előtt ott lapulhatott a nagy, antik tálalószekrényben egy rejtett, alig észrevehető pulton, egy másik házban. Nyolcvan éve kerülhetett oda. Tehette oda valaki. Elrejtette valaki. Szerető? Édesanya? Úrnő? Szol-

ga? Valaki, aki tüzetesen ismerte a szekrényt és a ház szokásait. Így azt is tudhatta, hogy a titkos pultot nemcsak kenyérvágásra nem, semmire sem használják, és valószínűleg nem is tud róla senki más. Egyetlen késnyom sincs rajta a mai napig. Hogy is lehetne, mikor azon tésztát gyúrtak... nem gyúrtak, nyújtottak! – néz rám enyhe rosszallással édesanyám, úgy véli, ezt tudnom illenék. A Néprajzi Lexikonért nyúlok, hogy elhiggyem: tésztanyújtó tábla a hivatalos neve. Hát ott azt sem, abban a másik házban tésztát sem nyújtottak, legalábbis nem ezen a tésztanyújtó táblán. Ezért volt kitűnő rejtekhely a fényképnek, melynek őrzéséért lakolt volna aztán az őrizgető.

Advent első vasárnapján történt. Aradi sváb barátaink látogattak ki hozzánk. Sütünk-főzünk éppen, amikor nagyobb lányom a konyhaszekrénynek dől, kezét maga mögé teszi, kaparász, motoszkál. Addig-addig huzigál, míg a szekrény szót fogad, s megindul. Ha egyszer húzzák! Először meglepett arcát látom, riadt visszafordulását, hogy mi ez, dől-e a több száz kilós szekrény tényleg, vagy csak szétesni készül; majd a köré gyűlést, és ráfeszülést valamire; végül a meglepődés „hogykerüleзде”-jét. Ekkor már találgatunk. Azt sem tudjuk pontosan, honnan van a szekrény. A házzal együtt örököltük ezt is. S az, akitől, összeszedett mindent, amit más kidobott, de az ő szemének szép volt. Örökölt lónak ne nézd a fogát! Kúriában lehetett ilyen tágas tálalószekrény, máshol nemigen. Honnan hozathatta? Sofronyáról a Purgly-kastélyból, Horthy földönfutóvá vált apósától? Az egykor jórészt svábok lakta Mácsa Csernovics-kastélyából, az Esterházy nagymama szülőházából? A házzal és tárgyakkal együtt örökölt el nem mondott történetek a legizgalmasabbak. Felpattannak a számítógépek, az SS-rangjelzések közt keresgélünk. Jobb hajtókáján a megszokott rúnák, a balon két sáv: tizedes. Parancsra jelentkezett? Önként? Visszakerült? Odaveszett?

Bármi is lett tizedesünk sorsa, iszonyodom a képtől. Megigéz az SS-tányérsapka dióbélnyi, fehér koponyadísze, a Totenkopf, ez a halálosztó, sátáni harmadik szem. Balsejtelem támad bennem, olyan érzés, hogy adventkor Jézus helyett nekünk most a halál üzente meg eljövételét. (Jött

is, koronástól.) Aztán furcsa ragaszkodás ébred bennem a fénykép iránt. Mégiscsak valakinek az arca. Valakinek, aki nem volt feltétlenül bűnöző. Csak a legkeményebb harcokban szolgált. Szolgált, bizony, mondják az értők, ott lóg mellén a Vaskereszt, s olyan nem akárkinek volt. Bár elkérné egy hadtörténész, egyelőre a nyújtó táblán hagyom. Hátha megtudok róla valamit. A StuttgART környékére elszármazott aradi svábok közül hátha felismerné valaki benne apját, nagypapját, dédapját. Hátha mégis az egykori szomszéd há-

zából való. A tehetős Kása bácsiéből, akinek házát is eltulajdonították, miután saját otthonában véget vetett életének, miután mindenét elvették a kommunisták. Az a bizonyos mestergerenda is őrződött még egy darabig... A bontott házból őrizte meg az, aki. Miután helyére épült a Málta, melynek építéskor állítólag emberi csontvázakra bukkantak. Állítólag az öt német katonáé volt, akiket ott lőttek agyon. Állítólag. Lehet egyikük fényképe? Lehetne.

Nótáros Lajos

ARAD MARAD (V/4. - befejező rész)

P. S. kétségbeesett és pontatlan visszaemlékezése önmagára és viselt dolgaira.

Közreadja N. L.

ÖTÖDIK SZAKASZ

A VÉGJÁTÉK

Vártam még vagy fél órát, aztán szóltam a pincérnek. Sült húst kértem szalmakrumplival. Uborkát savanyúságnak. Választhattam káposzta és az uborka között.

Világos volt, hogy Etus meggondolta magát. Nem jöhetett közbe semmi, annál ő sokkal előrelátóbb és gyakorlatiasabb. Ez van, gondoltam, miközben a pincér rakosgatta elém a tányérokat, és, régi ismeretségünkre való tekintettel, halkan megkérdezte: mit szólnsz, mi van Temesváron? Mivel minden este meghallgattam a Szabad Európa hétkor kezdődő műsorát, intettem csak, hogy igen, aztán, mivel épp a műsor közepén voltunk, visszakérdeztem mégis: miért, mi van? Tüntetnek, nem hallottad? S mivel nem válaszoltam, folytatta, ha lehet, még halkabban: egy magyar lelkész háza körül van a cirkusz, biztos hallottál róla. Tőkés, mondtam, miközben azon gondolkodtam, hol rontottam el Etussal. Nem rontottam el sehol, eleve el volt rontva, hogy azt ne mondjam, romlott volt. A hús, mondtam aztán a pincérnek, remek.

Ahogy hazaértem, bekapcsoltam a rádiót. Az ismert hang most mintha egy tónussal magasabban mondta volna az ismert szöveget. Tisztában voltam a helyzettel, estéimet azzal töltöttem, még az írást is megszakítottam, hogy a híreket meghallgassam. De nem ringattam illúziókba magam. Félreteszik Ceaușescu, és marad minden a régiben. Legfeljebb ennyi, egy kis román

peresztrójka, az senkinek sem árt, de annál többeknek használ.

De azért kijöhetett volna. Legalább tíz percig csengettem és vártam. Vagy telefonálhatott volna előtte, hogy meggondolta magát. Nem kellett volna magyarázkodnia sem. Mindegy, mondtam hangosan magamnak, és figyelni kezdtem a rádióból áradó sustorgásban a szavakat. Hogy már lőttek is. De ezt még nem lehet biztosan tudni. El-lentmondó hírek érkeznek. Ami biztos, a hadsereg az utcán van. Ezzel viszont nem számoltam. Nem hittem, hogy elmehet idáig. Ha vér folyik, az mindent megváltoztat. Hirtelen elfelejtettem Etust és az egész életemet, ami elvezetett hozzá, mintha megérintett volna egy régi emlék, valójában élmények sorozata, amelyeket sohasem dolgoztam föl igazából. Negyven év hosszú idő, én pedig lassan már aggastyán vagyok, eldöntöttem, hogy itt már nem változik semmi. Legalábbis az én életemben.

Elalvásig a Szabad Európát hallgattam. Aztán elalvás előtt felhívtam Etust. Jóval elmúlt már éjjél, de biztos voltam benne, hogy ő sem alszik. Nem vette föl, nem is vártam mást, nem is esett különösebben rosszul. Túl voltam rajta, érthetetlen módon olyat éreztem, amit már évek óta nem: várom a holnapot.

A következő napokban visszamentem az időben. Mintha újra gyermekkorom Aradján lennék, egyre csak új élményekre várva. Az italt sem kívántam, egyik napról a másikra abbahagytam.

A rádió ment megállás nélkül Szabad Európán, aztán belehallgattam a román adóba is. Amikor megláttam Ceaușescut a tévében, amint Teheránból hazatérve, úgymond, szöveget intézett a néphez, tudtam, hogy vége, és hogy én megértem a végét. A kommunizmus végét Romániában. És nemcsak Romániában, mindenhol. Dominóelv. Nemrég láttam a filmet. Nem az a lényeg, hogy mi történik, az sem, hogy miért, a lényeg, hogy ha egyszer beindul, megállíthatatlan.

Párszor lementem, mintha csak bevásárolnék, de nem vettem észre semmi változást. Legfeljebb azt, hogy az emberek mintha gyorsabban mozgtak volna, mintha mindenki sietne valahová. És senki sem nézett a szemembe, a másik szemébe, de ezt már megszoktam rég, jó ideje senki sem nézett a másik szemébe errefelé.

Nem mentem ki akkor sem, amikor a városban is előzőnlötték az emberek az utcákat. Hallgattam a rádiót, és néztem a tévét. És rájöttem, hogy az emberek megint és újra nem tudnak mit kezdeni a rájuk szabadult szabadsággal. Amikor Aradon is elkezdődtek a lövöldözések, rögtön tudtam, hogy ez sem komoly. Annyiszor eljátszották már, és én, mint mindenki, hittem benne. Hát most már nem hiszek. Diverzió, semmi más, álca a bevonuláshoz.

Ekkor már a román tévé is szabadnak deklarálta magát, és megtett mindent azért, hogy senki se értsen semmit. Aztán szép lassan elcsendesedtek a dolgok, megszületett az új vezetés, miközben a szédítés ment tovább.

Az év utolsó napján felhívtam megint Etust. Tudtam, ha életben van, fel fogja venni. Jaj, kezdte, ahogy meghallotta a hangomat, nem fogod elhinni. De, el fogom, mondtam nevetve, de nem ezért hívlak. Csupán boldog új évet szeretnék kívánni neked és elmondani, hogy nem haragszom. Megértelek, én is ezt tettem volna helyedben. Nem, nem érted, mondta ő, megpróbálva minél tárgyilagosabb hangon. Elbizonytalanodtam, és nem tudtam, mihez kezdjek. Egyszerűen leblokkoltam. Nem te, én vagyok a hibás. Ezt azért tudnod kell, hallgatott el hirtelen. Jó volt, hogy nem keresett kifogásokat, nem próbálkozott ártatlan hazugságokkal. Nem is fontos, kezdem aztán utolsó hozzászólásomat, hogy ki a hibás. Elvégre mindannyian azok vagyunk, és ezt a legnehezebb megbocsájtani magunknak. Erről szól a vallás, mióta világ a világ. Egyre jobban megnyugodtam, valami boldogságfélét kezdtem érezni, ahogy egyre biztosabban tudtam, hogy most meg fogom tenni. Még egyszer boldog új évet és minden jót kívántam Etusnak, és letettem a telefont. Nem

akartam tovább bonyolítani. Még kiderül, hogy épp ezt várta, és meghív, hogy töltsük együtt a szilvesztert. És milyen idióta vagyok, képtelen leszek nemet mondani, miközben az igen már nem is létezik.

Úgy döntöttem, kivárom az újévet. Az már se nem oszt, se nem szoroz, úgysem lehet pontosan megállapítani a pontos időt. Olvastam valamikor rég egy történetet, lehet, hogy Mark Twaintól, ahol a tudósító egészen addig próbálja eltalálni a csata kezdetének másodpercre pontos idejét, míg el nem találja őt egy kósza golyó. Én ezzel nem fogok szórakozni. Innentől kezdve nincsen idő és értelem sem, amit el lehetne helyezni benne.

Volt pezsgőm, aztán Etus vodkája épp jó lesz a sült kolbász előtt. Közben rendbe teszem a szerte-szórt lapokat, megpróbálom egy kupacba szedni mindazt, amit összefirkáltam az évek alatt. Hát-ha megtalálja valaki. Már csak a rend kedvéért is. Nem mintha számítana vagy fontos lenne. Semmi sem fontos. Egészen pontosan mindig más és másvalakinek fontos. Nekem már nem. Sem ma, sem holnap.

Csörög a telefon. A sárga telefon a vitrin előtt. Ha felvenném, kiderülne, mit sem ért az egész. Így sem biztos, hogy ért valamit. Gondolom, Etus. Vagy Márta. Esetleg Anna. Nem számít. A vodka valóban remek. A kolbász sem volt akármilyen. Igazi házi, nem üzletből való. Majdnem olyan, mint a régi kolbászok.

Itt az ideje, hogy pezsgőt bontsak. Közeledik az óra. Legalább most az egyszer nem várok senkit és semmit, és nem bízom a véletlenre. Megint csörög. Csak Etus lehet. Anna túl figyelmes, Márta pedig sértődékeny. Ha felvenném, akkor sem derülne ki semmi, ha nem veszem fel, ugyanaz. Fölveszem, és hallom a hangot. Az unott telefonhangot, amely a kapcsolat végét jelzi. Egy kapcsolatét és minden kapcsolatét egyszerre. Semmi különös.

Román pezsgő, féledes, nem találtam szárazat. Még jó, hogy találtam egyáltalán. Azért mégis más pezsgővel befejezni.

Az utolsó oldalon vagyok már egy ideje. Tulajdonképpen már nincs mit mondanom, ha volt eddig egyáltalán. Ami valójában van vagy nincsen, megfogalmazhatatlan, leírhatatlan, elmondhatatlan. Ez is az, minek szaporítani a szót. Befejezem szépen, odateszem a többihez, hogy olvadjon bele a nagy semmibe. Amit én oly nagy hévvel és indulattal éltem át és meg közel nyolcvan éven át. Miközben mindig sejtettem valahol, hogy hiába. Nincs előtte és nincs utána. Csak közben van.

És közben elmúlik.

ZSÚRI ÉS TEHETSÉG

A nézőt meg kell fogni, le kell nyűgözni, érzelmileg el kell kötelezni. Mi mellett? Valamilyen műsor és tévéadó mellett.

Alighanem ez a filozófiája minden tévés szórakoztató műsornak. Pontosítok: a műsor igazi jellege a szórakoztatás, de tehetségkutatónak mondják – ez amolyan tévés fügefalevél. Több ilyen van, balkáni világunkban a PRO TV műsora, *A románok tehetségesek* (Români au talent) az egyik legismertebb. Milliók követik, főműsoridőben. Én is, lám, kisebb csoport kedvéhez igazodva. Nem bántam meg, mert ezek után tudom, miért nem ülök le még egyszer hasonló műsor sugárzásakor a készülék elé.

Az ilyen műsor nem érték-, hanem nézőcentrikus. Nem értéket kíván felfedezni és bemutatni, hanem a nézőt olyan helyzetbe hozni, hogy jól érezze magát, valamilyen rendkívüli történés részesének gondolja magát – és ráadásul úgy, hogy erről bárkivel beszélhessen szabadon, hiszen mindenki látta/láthatta. Vagyis az élménnyel és véleményével egy igen nagy kör tagjává válik – együtt lehet sokakkal.

Mit nyújt a műsor? Álmod, látszatot. Persze, ez így ismert, el szokás mondani. Csakhogy: ha ennek részesei lehetünk, az egészen más. Ha megéljük, hogy ott, előttünk születik valami, az megmarad. Mindenkinél jó, ha arra gondolunk, azt ismerjük fel, hogy milyen ügyesek, jók, tehetségesek, okosak, bátrak, erősek vagyunk. A jelzők közé szabadon illeszthető az *és*, illetve a *vagy*. Persze nem mind vagyunk ilyenek, de egyesek igen – akik lám, eljutnak a nagy nyilvánosság pódiumára, és világot hódítanak meg.

És ha ez a szereplő gyermek, akkor elszabadul a világ. Ünneplés, amennyi belefér, a tombolásig.

Most legutóbb egy 13 éves fiú emelkedett éteri magasságokba. Eljátszotta zongorán Paul Constantinescu *Toccatáját*. A művet igen jól választották ki erre az alkalomra, hatásos. És a fiú tette a dolgát, korrektül játszott hangszerén, de a „nézőket” is megdolgozta. Felkészítették arra, miként kell egy ilyen pódiumon mozogni. A nevét is leírhatnám a Vâlcea megyei ifjú legénynek – de nem teszem. Temesvár, Kolozsvár, Jászvásár zenei líceumaiban tanuló több hasonló tehetség

okán nem teszem, olyanok okán, akik (és tanáraik) úgy gondolják, a komolyzene magas szféráiba nem show-műsorokon keresztül vezet az út. Bukarestet kihagytam az előbbi névsorból, mert a fiú bukaresti tanárnál tanul.

A történet eddig mindennapi. Odament, nyert. Jobb volt sok versenytársánál, már amennyire össze lehet hasonlítani egy „vasevő” vagy egy „rúd-táncos” teljesítményét az övével. Igen jól szerepelt a zsűri tagjaival folytatott élénk beszélgetésben. Olyannyira jól, hogy egyből az elődöntőbe röptették, átugorhat néhány további selejtezőt.

Egy ilyen műsor fontos tényezője a zsűri. Először is legyen szakmailag elfogadható. Ebben a műsorban csupa jeles tévés személyiség szerepel: könnyűzene-énekes, színész-tévéproducer, elismert táncos és „mindenhez értő” újságíró. Véletlen volna, hogy utóbbi volt végig a leginkább megfontolt, kiegyensúlyozott? Talán mert percig sem feledte, hogy a zsűri itt nem szakértőként van jelen – a szakértői minőség újabb fügefalevél –, hanem sztárjelöltek árusaként. Úgy kell bonyolítani a produkció előtti/utáni beszélgetést, hogy a nézőnek élményt nyújtssanak, hogy az istenadta szórakozzon, hogy a még inkább istenadta szponzor elégedett legyen. Mármint azzal, ahogyan a műsort eszi, dehogyan eszi, zabálja a közönség.

Jeles zsűritagjaink ez esetben elindítottak egy beszélgetést a 13 éves legénnyel, és olyan „ügyesen” kérdeztek alá, hogy a fiú csak úgy repdesett az elismerés szárnyain. Hogy mi mindent tud! Elragadtatva magát kijelentette: bármikor, akár most is ledoktorálhat. (Ezért alighanem kap majd a fejére...) Akármit eljátszik a zongorairodalomból. Azt nem tette hozzá – miért tette volna? –, hogy előtte dolgozik a kiválasztott darabon hónapokig, értelmeznek, fontos elemeket kell beállítani: billentésmód, pedálhasználat, hangszín, hangerő, dinamika, hangsúlyok. És ezt gyakorolja heteken, olykor hónapokon át. Az ifjú esetünkben kijelentette, hogy bármit képes eljátszani, visszaült a zongorához, és egy Rahmanyinov-prelűd kerekedett ki az ujjai alól. Csak azt ne higgye valaki, hogy ez véletlenszerűen jutott eszébe, és ha valaki Liszt *Campanelláját* vagy egy általa nem gyakorolt, nehéz darabot kért volna, akkor is odaül a hang-

szerhez. Elő volt ez készítve, a szórakoztatás magas iskolája szerint.

De... és jön a de. A zsűri tagjai belementek ebbe a játékba, hogy itt egy olyan ifjúról van szó, aki bármit, bármikor hihetetlenül magas szinten eljátszik, vagyis kiszolgálták a buta szórakoztatás igényeit. Az egyik zsűritag – nem a név, a jelenség érdekes – azzal próbált jópofa lenni, hogy mindenféle iskolás emlékfoszlányok felidézésével azt bizonygatta, zeneileg mekkora nulla. Kérdem, ha ezzel nem a kisfiú zsenialitását akarta még magasabbra srófolni, mi lehetett a célja? Józan ember nem dicsekszik azzal, hogy mennyire analfabéta.

Fitori Julianna

HERCZEG FERENC: BIZÁNC

Színházba menni öröm. A darab címe történelmi hatalmat, csillogást sugallt. Várakozással mentünk, elgondolkozva jöttünk. Nem készültünk előtanulmánnyal a darabról, ezért a díszlet és a kosztümök szürkése lehangoló volt az elején. De ahogyan a mondanivaló és a szereplők jellege kezdett megnyilvánulni, úgy egyre jobban értékeltük a rendező ötleteit. A dráma Konstantinápolyban játszódik 1453. május 29-én. A klasszikus tragédia szabályai szerint az egységes cselekmény egy nap alatt, egy színhelyen játszódik. Ezen a tragikus napon egy ezeréves keresztény városállam szűnt meg a törökök támadása következtében. Egy ezeréves kultúra értékei semmisültek meg. A törökök számára pedig megnyílt az út Európa felé.

Barátnőm szerint Herczeg Ferenc mintha nekünk írta volna ezt a darabot még „tegnap”. Már a szünetben utánanéztünk a neten: 1904-ben írta! Úgy látszik, a darab örök érvényű, mert a mai Európát is láttatja. Tükröt tart a mi korunknak is.

Az író nagyszerűen ábrázolja a dekadens és vergődő Bizáncot, az utolsó császár tehetetlenségét, a főurak vakságát és önhittségét. Bár II. Mehmed serege ostromolja a várost, a palotában az udvar éli a megszokott életét. Zenét hallgatnak (az *Örömódát*), és közben összeesküvés-elméleteket szőnek. XI. Konsztantinosz császárt gyengének tartják, a törököt erősnek. Tehát, a vélhető vereség esetén, elárulják a császárt (talán meg is ölik), és mentenék az életüket behódolva a szultánnak. Ez utóbbi követői megérkeznak, Ahmed Khán herceg és Lala Kalil szultáni nagykövet, behódolást

És főleg nem a komolyzene területén, ahol az lenne a normális, hogy egyetemi (művészi) képzettséggel az illető rendelkezzen zongora és zeneírási alapismeretekkel.

(Valamikor?) művészként legalább azt tudnia kellett volna, hogy a kiváló zongorajáték hosszas, kemény és következetes munkát követel meg, a tehetség csak egyike a fontos előfeltételeknek. A zsűri ezen (balga) tagja „kiválóan” végezte munkáját: segített behelyettesíteni a tehetséget és a munkát a szórakoztatással. Vele és rajta láthattuk, mit jelent, ha a körítés a lényeg.

Nem köszönöm meg neki.

követelnek, vagy senkit sem hagynak életben a város bevétele után.

A császár kér egy órát a döntéshez. Beszédet intéz a főurakhoz és a császárnéhoz, buzdítva őket a harcra. De ők elpártolnak tőle. Így érti meg Lala Kalil gúnyos szavait: ha menekülni akar, vagyis szabadon, megalázva távozni, elég lesz egy „ladik” összes híveinek. Csalódva emberei hűségében, a császár kivégezteti Ahmed herceget, ezzel kiváltva a szultán pusztító haragját, és elmegy harcolni a genovai zsoldosvezér kíséretében, hogy hősi halált haljon a várfalakon.

A törökök mindenkit kivégeznek, a főurakat és a császárnét is. Újra csend lesz az udvarban, és ismét felzendül az *Örömóda*, de ezúttal Lala Kalil hallgatja nagy nyugalommal.

Nagy Viktor rendező a ma emberéhez igazítja a mondanivalót. A szereplők modern ruhában, modern fegyverekkel harcolnak. A kivégzőosztag pedig fekete szerelésben a mai terroristákat idézi.

Figyelemfelkeltő a mondanivaló: ez a bukás a kereszténység legfájdalmasabb veresége, és a keletrómai birodalom eleste máig ható következményekkel jár.

A dráma nyelvezete nem könnyű, erős koncentrációt követel. Viszont ez a szellemi munka örömet jelent a darab végén, amikor megértjük az üzenetét.

Úgy vélem, érdemes közelebbről megismerkedni Herczeg Ferenc művével. Az író, újságíró, az MTA tagját és a Petőfi Társaság elnökét háromszor is javasolták Nobel-díjra a 20. század első felében.

Rogoz Marianna

ONLINE BALLAGÁS

Lassan vége a májusnak, és bele kell törődnünk, hogy ebben a tanévben már nem fogunk visszaülni az iskolapadokba.

Március óta folyik a távoktatás. Az aradi Csiky Gergely Főgimnázium tanulói közül majdnem mindenkinek van lehetősége bekapcsolódni az online módszerbe. Sajnos azonban pár diáknak, kb. 1%, ez nagy gondot jelent. A többieknel – leszámítva a kisebb, helyi üzemeltetési zavarokat, áramszünetet – általában simán zajlanak a Zoomon tartott órák.

A leckékhez kapcsolódó kisfilmeket letöltve a YouTube csatornáról, sikerül bemutatni a kísérleteket, alkalmazásokat is. Mivel szükségem volt egy táblára, először improvizáltam, és egy parafatáblát alakítottam át lepedőbe burkolva, amire átlátszó fóliát tekertem többszörösen. Az ismételt használat viszont nagyon megviselte, nehézkessé vált tisztán tartása, ezért rendeltem magamnak egyet, és most már valódi táblára írok itthon. Heti tizenhét órát tartok Zoomon. Nem könnyű, sőt kimerítő feladat. A képernyőn megfigyelni a gyerekeket, pici ablakaikban. Szóra bírni mindegyiket. Ők diktálják a feladatok megoldását, a vázlat vagy meghatározás is így kerül fel a táblára, onnan pedig az egész osztály le tudja írni a füzetébe. A házi feladatok megoldásait is könnyen tudjuk így ellenőrizni. Mindenki megszólal, dolgozik, kiderül, ki érti, vagy kinek vannak gondjai. Az is igaz, hogy minél kisebb életkorú gyerekekről van szó, annál nagyobb a lelkesedés, az érdeklődés. Sajnos, ez a valós, szemtől szembeni oktatásban is így működik.

Ezt, vagyis az otthonról való tanítást/tanulást már lassan megszoktuk, viszont ami most vár ránk, az teljesen új lesz: a ballagás. Még hozzá online változatban.

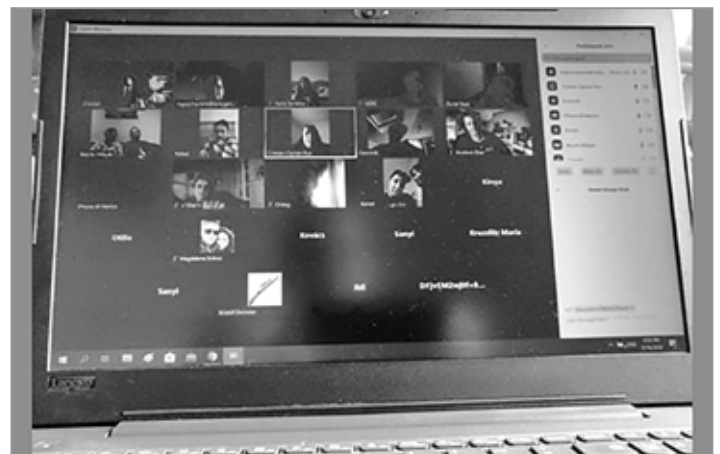
Ebben az évben nem lesz lehetőség arra, hogy a megszokott módon értékeljük ki a tanulók sokoldalú tevékenységét, hogy átadjuk a díjakat és kiosszuk a jutalomkönyveket. Nem kerül sor az iskolacsengő ütemes megszólaltatására sem,

amelyre eddig végzőseink kiballagtak az iskola épületéből. A *Ballag már...* és a *Gaudeamus* strófáit is majd csak az internet segítségével énekelhetjük együtt. Az utolsó osztályfőnöki óra is hasonlóan, azaz számítógépek, okostelefonok segítségével fog lezajlani. Idén elmarad a gratuláció is, amelyet minden végzős rengeteg virág kíséretében szokott szereteteitől kapni.

Valóban sok mindentől meg lesznek fosztva a 2020-ban ballagó diákok. Nem marad emlékükről az évvázáról, igazgatói búcsúgondolatokról, osztályfőnöki jókívánságokról vagy bankettéről. A kisebb diákok meglepetéseire, mint a batyuk és a feldíszített tanterem, sem számíthatnak élőben.

A közvetlen kapcsolat hiányának pótlására próbálom ezúton kifejezni gondolataimat számukra.

Kedves nyolcadikosaim, habár már nem sokáig szólíthatlak így benneteket, tiszta szívemből kívánom, hogy sikerüljön valóra váltani minden vágyatokat, álmotokat. Úgy, ahogy eddig is ügyesen helytálltatok, továbbra is hasonlóan, komoly munkával, kitartással mindenki el fogja tudni érni célját. Fontos, hogy helyes célt tűztek ki magatoknak, jó példát kövessetek, és akkor mindent megvalósíthattok. Ehhez kívánok nektek nagyon sok sikert!

Szülői értekezlet Zoomon

ÉMLÉKEIMBŐL TANÍTÁSI ZÖKKENŐK

1968 ősze óta dolgozom a tanügyben, s a sors – vagy a véletlen – úgy hozta, hogy ebben a 2019–2020-as tanévben is két osztályban tanítottam a matematikát. Az évek során voltak természeti csapások, politikai események vagy más olyan helyzetek, amelyek kissé megrázták az adott tanévet. Egy viszont tény: minden évben szeptember közepén elkezdődött a tanítás, és június közepe táján véget ért a tanév. Mindig voltak vizsgák, de ezek közül igazán állandó az érettségi volt, még ha ennek lebonyolítási szabályzata fél évszázad alatt nagyon sokat változott.

De térjünk rá a zökkenőkre. Számomra az első 1970 májusában volt, amikor a tavaszi hónap közepén (pontosan 17-én és 18-án) Aradon tetőzött a Maros, a város felkészült az árvízre. Az idősebbek még emlékeztek az 1932-es árvízre, amelynek a maximális vízállását a Maros-parti (egykori Voința) evezősház falán egy csík jelzi. Én akkor még nem Aradon tanítottam. Iskolám helyszínén, Fazekasvarsándon nem volt folyóvíz, így az országos árvízről csak rádión keresztül értesültek a helyiek. Én azonban, napi utazó lévén, tapasztaltam, hogy a vonatunk csak Simándig ment két héten át, illetve arról is értesültem egykori tanárim révén, hogy az Alfa-telepen összedőlt minden ház (vályog- és faházak voltak, engedély nélkül épültek a Maros árterében). Az így fedél nélkül maradt családok egy részét egykori iskolámba, a 3-as Középiskolába (a mai Csiky Gergely Főgimnázium jogelődjébe) szállásolták el ideiglenesen. Természetesen a tanítás szünetelt, de minden elrendelt együttérzés dacára a tantestület nem örvendett a vendégeknek. Erről egy „Gazsi-anekdota”: egy elszállásolt a folyosón megkérdezte dr. Kovách Géza történelemtanárt, hogy itt dolgozik-e. Nagyon rossz ez a hely, panaszkolta neki, a vécén nincs papír, oldja meg, mert különben jelenti a pártnak. De otthon, a vályogháznál mindig van? – kérdezte a tanár úr. Válasz: nincs vécé, tehát nem kell papír, az erdő szélére járunk. Aki ismerte Gazsit, elképzelheti a szavait.

Százévenként egyszer van ilyen árvíz, mondták a város vezetői... de nagyon csodálkoztak, amikor 1975-ben egy még nagyobb árvíz fenyegette Aradot. Akkor már az 1-es Iskola (volt Zárda)

aligazgatója voltam, néhány óra alatt a második emeletre hordtuk az alagsorból a teljes irattárat (abban az időben még a tantestület negyede férfi tanerő volt, így kb. 20 kollégával cipeltük fel a rengeteg iratot). Ekkor csak 3 napot szünetelt a tanítás a városunkban, a magánházakban (így mi is a Választó utcában) sok mindent a padlásra hordtunk. Igazából a katonaság és a sok gyári munkás mentette meg a várost, s ezután épült az a beton körgyűrű, ami a Maros partján most is körülveszi Aradot. Most nem akarok kitérni a sok vitára, hogy áldozzák fel Glogovácot (Vladimirescu), engedjék ki ott a Marost, és így óvják meg a várost – ez egy hétig tartó vita volt.

A következő megrázó esemény az 1977. március 4-i földrengés volt, amit Aradon is éreztünk, de elsősorban Bukarestet és környékét érintette. Nálunk nem volt tanítási szünet, de igazán nem lehetett dolgozni a gyermekekkel, mert mindenki napokig az eseményeket tárgyalta, hányan haltak meg, kinek az ismerőséről nincs hír. A román hírekben az emberek nem bíztak, sokan, csaknem nyíltan, a Szabad Európa Rádióból értesültek a katasztrófa részleteiről.

A következő esemény, amely a pedagógusoknak is kihívást jelentett, az 1986. április 26-i csernobili atomerőmű katasztrófája. Eleinte csak suttogtak az emberek, nagy titok volt az ukrain robbanás. Április 30-án értesítettek az iskolában a városi pártbizottságtól, hogy ne menjünk május elsején kirándulni gyermekekkel, mi több, mondjuk el minden osztályban, hogy egy hétig mindenki otthon tartózkodjon a lakásban. Azután már hivatalos átiratok is születtek, két hónapig tilos volt minden szabadtéri tevékenység. (Családilag: egy évig nem ittak a gyermekek tejet, mert a legelőket fertőzötteknek nyilvánították).

Az 1989-es decemberi „események” a megszokottnál hosszabb tanítási szünetet eredményeztek. Már december közepétől különleges hangulat vibrált a levegőben, s ezért központi pártutasításra december 20-tól iskolai (és egyetemi) vakációt rendeltek el. Ez volt az első eset az 1948-as tanügyi reform óta, hogy karácsonykor nem kellett iskolába menni. A meghirdetett vakációból kényszerszünetidő lett, február elsején kezd-

tünk tanítani. Közben háromszor jártam Bukarestben a Tanügyminisztériumban, ahol hirtelen „lett” magyar miniszterhelyettes, aki, kollégáihoz hasonlóan, igyekezett tűzoltómunkával helyrehozni néhány dolgot. Az iskolában a pedagógus kollégákkal ki kellett tépnünk a tankönyvek első lapjait (a nagyvezér arcképét, illetve az addigi román himnusz szövegét). A könyvtárból ki kellett venni egy csomó könyvet, és valahol az iskolában lelakolt szekrénybe zárni ezeket. (Érdekes, hogy ezeket egy évig nem ítélték megsemmisítésre, illetve leltári törlésre, valószínűleg „sosem lehet tudni” alapon).

Az elmúlt 50 év talán legnagyobb zökkenője a 2020-as koronavírussal járó esemény, a tanítás felfüggesztése. Első menetben, március 11-én 10 napra gondoltunk mi, pedagógusok is, aztán elhúzódott. Ekkor kezdtek kollégák interneten küldeni főleg ismétlő, észben tartó leckéket, feladato-

kat. Ez nagyon rövid idő alatt kinőtte magát online oktatásra, órarendszerű, napi tanításra, számonkérésre és értékelésre. De nemcsak Romániában, hanem a világ nagyon sok országában, ráadásul nem tudni, mit hoz a jövő. Tény, hogy nagyon sok minden megváltozott (sok szülő évek múltával találkozott ismét Pitagorasz-tételével, mások kezdték értékelni a pedagógusok türelmét). Egy biztos, a gép révén nem valósítható meg az igazi közösségi együttlét, az ideális tanár-diák viszony, az el- és beszélőket követő őszinte kacaj vagy a pedagógus (mű) felháborodása. A kirándulás, a közös színházi élmény, a sikeres vagy bakis osztályszereplés, a természetes diákszerelmek, a maguk lelkes vagy síró perceivel.

Inkább a padban, a katedránál vagy a focipályán legyünk többet, még ha az internet most már (valamilyen formában biztos) végleg megmarad, a diák és a pedagógus munkájának része lesz.

Tácsi Erika

„CSELEKEDTÜK AZT, AMI LEHETSÉGES VOLT” (1.)

(BETHLEN JÁNOS*)

*A hatás, melyet jó oktatási rendszer szellemi tehetségeinkre gyakorol, megmarad – állította Eötvös József. Érdemes megtekinteni, milyen örökséget hagyott ránk egy jó évszázaddal ezelőtti oktatási rendszerünk, milyen is volt a pedagógus, akivel szemben Karády Ignác nyelvtanár, műfordító, Kossuth fiának nevelője, elvárásként fogalmazta meg: *tanításra ismeret, nevelésre hivatás szükséges.**

A XIX. század végén terebélyesedik mozgalom: a Dél-Magyarországon az oktatás-nevelés szolgálata. Rill József vingai tanító 1861 márciusában *Egyesüljünk* címmel szorgalmazza a *Tanodai Lapok* hasábjain a néptanítók összefogását, majd Eötvös József vallási és közoktatási miniszter javasolja népnevelési egyesületek létrehozását, így születik meg 1867 decemberében a **Délmagyarországi Tanítóegylet**. Az alakuló ülésen Temesváron hatszáz délvidéki tanító tesz hitet Eötvös József miniszter mellett. A miniszter elismerően nyilatkozik a bán-sági egylet elnökének, Kakujay Károlynak címzett levelében: *...a tanítóknak jutott a magasztos hivatás, [...] a nagy célt elérni, mely után a népnevelés terén törekszünk.* Tizenöt fiókegylet létesül. A hiányosan fennmaradt adatok szerint 1885-ben Temesvár 84, Varjas 54, Végvár 19, Versec 47, Fehérgyarmat 60,

Nagybecskerek 82, Módos 30, Nagyszentmiklós 86, Pancsova 146, Zsombolya-Kikinda 41, Marosmelléki fiókegylet 38 taggal rendelkezik (ide tartozik Majláthfalva, Merczifalva, Vinga, Zádorlak,) 1899-ben Temesváron 122, Nagyszentmiklóson 96, Végváron 29, Rékáson 23 tagot jegyeznek.

Az oktatás-nevelés alapvető kérdéseiről értekeznek az évi 2-4 közgyűlésen, melyeknek súlyát a politikai, művelődési élet személyiségeinek részvétele is jelzi.

Az egylet jubiláris XXV. évi közgyűlése alkalmából megjelentetett *Emlékkönyv*, valamint a korabeli sajtó alapján, néhány kiragadott példával szemléltetem a tárgyalt problémákat: az alakuló ülésen Rill József *A népiskola viszonya a többi nevelési tényezőkhöz* címmel értekezik, *Népnevelési egyletek és azok jelentőségéről* szól Kohn Áron temesvári iskolaigazgató. 1868-ban Zsombolyán Kakujay Károly szerint a népiskola feladata *az életre nevelni*, 1869-ben Oravicán Rill József *Pestalozziról* tart előadást, 1870-ben Csákován Reinberger Ida tanítónő *módszertani kérdéseket* vet fel, *Iskola és közegészségügy* témakörben egészség és műveltség viszonyát példázza dr. Bécsi Gedeon, Temesvár tisztii főorvosa, 1871-ben Temesváron *Iskola, család*

és község Raischl Nándor témája, 1872-ben Versecen *Az iskola a nép jólétének forrása s alapja* – véli Wodetzky Lajos.

A házi (azaz családi) nevelés fogyatzkozásairól szól Hetzel Samu, ez a következő években a sajtóban is gyakran visszatérő téma, ennek ürügyén hangsúlyozzák a gyermekkertek (óvoda) szükségességét. *Neveljünk az életnek* – biztat Fucsek Sándor (1897) –, a család és az iskolai-nevelési rendszer bűne, hogy az ifjú, a leendő polgár eltér a becsület útjáról ahelyett, hogy szorgalom, munkásság és takarékoság árán magának érvényt szerezni iparkodna [...] az iskolai nevelés egyoldalú [...] célttévészett [...] a reális tudás kerekedett felül az erkölcsi nevelés, egészség, testi ügyesség kárára [...] veszedelmes módon terjed az erkölcstelenség, vallástalanság, az embernek kevés hajlandósága van a nagy tettekre [...] erős az emberben az úrhatnámság [...] az iskola nem ébresztett benne kedvet a komoly élethivatás iránt, nem irányította munkás életre, nem nevelte az életnek [...] a családi összeköttetések segítik álláshoz. Jeles pedagógusok nevelési elveire, nyugati példákra, szakkönyvekre hivatkozik.

Cikksorozatot szentelnek az iskolai fegyelemnek: ...a tanítót fel kell ruházni a szülők összes jogai-val, csak így lehet a fegyelmet megszilárdítani [...] fegyelem nélkül az iskola olyan, mint a malom víz nélkül (1905), ...törvénybe kell foglalni a szülői felelősséget gyermekeik kihágásai esetére (1907). Szülői értekezlet megtartására a tanítók kormányrendelettel is köteleztessenek – indítványozza Saskeöy József (1907). A tanító, óvónő mint nevelő legszentebb kötelessége külön figyelemmel kísérni növendékei közül azokat, akiket közönségesen vásott, rakoncátlan gyermekeknek szoktak nevezni, de akik legtöbb esetben a házi ferde nevelés lelki nyomorékjai, s tőlük telhetőleg a legjobb akarattal, szép szóval, de ha kell, igazságos szigorral is lelki fejlődésüket helyes irányba kell terelni – javasolja Forgách Júlia óvónő (Nagybecskerek, 1908). A javaslatok között szerepel a szünidei gyermekfoglalkoztatás is tanítói felügyelettel.

Elemv Sándor már 1876-ban *A néptanítók általános műveltségének, szakképzettségének és ügybuzgóságának emelése, biztosítása* címmel tart előadást, 1879-ben Lippán elismeréssel fogadják Schwickler J. H. előadását a pesszimizmusról: a tanítónak hivatásánál fogva legkevésbé szabad a jövő iránt kétségbe esnie, mert kezében tartja a jövő nemzedék boldogságát vagy átkát, 1888-ban Orsován Bányaí Jakab a tanfelügyelők képesítését szorgalmazza, 1889-ben Versecen Tanítóképzés, önképzés, a tanító helye a társadalomban címmel értekezik Rédl

Ferenc, de visszatérő téma a tanító személyisége. 1887-ben Hetzel Samu Lippán a közoktatási minisztert idézi: *Kívánom, hogy az önértetet, az önállóságot és gondolkodási szabadságot a tanítóban senki el ne nyomja. Az olyan tanító, aki mindenre fejet bólint, előttem nem kedves. El van veszve az a nemzet, melynek tanítói szolgálalkúságra vannak kárhozattva. Igény a tanító meghatározó társadalmi szerepe: legyen hivatását betöltő kultúrpolitikai tényező (1902), a tanítóság a közoktatásügy hadserege (1902), az iskola feladata autonóm gondolkodású embert nevelni, képes-e erre hivatott mester, ha ő maga sem független rendelkezéssel, sem szabad ítélőképességgel nem bír, el van nyomva a szó, korlátozva a cselekedet [...] mondja ki nyíltan, őszintén véleményét, s ha tiszta a lelkiismerete, mitől ne féljen [...] még a falusi bakter is hivatott felette bírálatot mondani [...] a tanító életében anyagi és erkölcsi függetlenségnek kellene megvalósulnia* – írja Czáró János (1902). *Szolgálalkék nem fognak szabad népet nevelni, ahol hiányzik az életszeretet, ott hiányzik a hivatásszeretet* – jegyzi a közöny és fásultság ellen Freund B. (1904). Ami az anyagi függetlenséget illeti, szó esik róla már 1887-ben Lippán, majd Bálint Ödön a megélhetési gondokat sérelmezi, jövedelemkiegészítésül selyemhernyó-tenyésztéssel, kosárfonással, fanemesítéssel foglalkoznak, ezért lesznek könyvelők, kereskedelmi ügynökök, hitközségi jegyzők, kántorok, tűzoltók, szántóvetők, harangozók, könyvtárosok, vállalnak zongora- és hegedűtanítást, gyógynövényt gyűjtenek, Csákován a részükre szervezett mezőgazdasági tanfolyamot látogatják. Schenk Jakab Csanádon (1876), majd Fehértemplomon (1888) igazgató; méhésztársulatot alapít. Ami az erkölcsi megbecsülést illeti, igaz, hogy az iskolai munkaközösségek keretében megemlékeznek egy-egy koléga húsz-huszonöt éves tevékenységéről, az oktató-nevelő-tudományos-társadalmi munkában kiemelkedő eredményt elérő tanerők hivatalos elismerésben, kitüntetésben részesülnek, de 1898-ban Vingán a közgyűlésen Hiller József újaradi tanító sérelmezi, hogy egy tanító negyven-ötven évi küzdelmes működés után, ha kitüntetik, ezüst érdemkeresztet kap, mint a hivatali szolgál, börtönőr, udvari lakáj, vagy mellőzzék, vagy a magasztos hivatáshoz méltó legyen, ne pellengérezzék ki a közvélemény előtt.

*gróf Bethlen János (Kolozsvár, 1811 – Kolozsvár, 1879) országgyűlési képviselő, lapalapító, újságíró, Kolozsváron a színház intendánsa, az Erdélyi Múzeum egyik alapítója)

Bátkai Sándor

AZ ÖRÖKKÉVALÓ BEMUTATKOZÁSA

„ÉS HA HALLGATNAK SZAVADRA, AKKOR MENJ...” (2MÓZ 3,18)

A világmindenség keletkezését tudományosan bizonyítani nem lehet! Különböző természettudósok, filozófusok írásos művei felett toronymagasan áll a „Könyvek könyve”, a Biblia. Egyértelműen a legek könyve: a világon a legtöbbször és legtöbb nyelvre lefordított írásmű. 66 könyvből tevődik össze. Több ezer éven át íródott. Szerzői között van egyszerű pásztor, halász, király, tudós farizeus stb. A zsidóság és a kereszténység a Szentlélektől sugalmazottnak tekint, ezért SZENTNEK nyilvánítja! Ezt erősíti meg Pál apostol a Timóteushoz írt levelében: „A teljes Írás Istentől ihletett, és hasznos a tanításra, a feddésre, a megjobbításra, az igazságban való nevelésre.” (2Tim 3,16) A Biblia legrövidebb fejezete a 117. Zsoltár, míg a leghosszabb a 119. A kettő között a 118. Zsoltár a Biblia közepén van. Ezen belül is a 118. Zsoltár 8. igeverse található a Biblia kellős közepén, ami tulajdonképpen a Biblia központi mondanivalóját tartalmazza: „Jobb az Úrban bízni, mint emberekben reménykedni!” Isten csodálatos és egyértelmű üzenete az emberek számára.

Kedves nemzettársaim! Blaise Pascal, a híres francia matematikus-fizikus jelentős igazságot fogalmazott meg, amikor azt mondta: „Minden ember szívében van egy Isten alakú vákuum, melyet sohasem lehet betölteni semmilyen teremtet dologgal. Csak Isten töltheti be azt!” Nyilvánvaló minden ember számára, hogy csak néhány évtizedes „tartózkodási engedélyünk” van ezen a földön. Isten ígéje úgy fogalmazza ezt meg: „A por visszatér a földbe, olyan lesz, mint volt, a lélek pedig visszatér Istenhez, aki adta.” (Préd 12,7) Nos, alapvető fontosságú kérdés, miután szükségszerűen át kell lépnünk a „túlso partra”, milyen viszonyt ápolunk itt e földön Istennel, mert az igazi lényünk, a halhatatlan szellemi részünk visszatér az időn túli örök létbe. A találkozás örömteljes vagy keserű volta itt e földön dől el!

A Teremtő Isten, aki a vele való folytonos együttlét gondolatával teremtette az embert, már itt, e földön kezdeményezi és lehetővé teszi a ta-

lálkozást. Szeretetből, kényszer nélkül, és ha az ember nem fordít hátat neki, ez meg is történik. A Biblia számos felejthetetlen találkozást örökít meg számunkra.

Egykor, az Egyiptomban letelepedett zsidó nép túlszaporodásától tartva, a Fáraó rendeletére minden újszülött fiúgyermeket a Nílus folyóba dobva kellett megölni. Ilyen körülmények között született a bibliai Mózes egy istenfélő héber családban. Az édesanya – isteni sugallatra – a csecsemőt egy szurokkal és gyantával jól szigetelt gyékénykosárba tette, majd a kosarat a Nílus folyóban levő nádas területre helyezte. A fáraó leánya, aki éppen fürödni érkezett a folyóhoz, amikor megpillantotta a gyékénykosarat, cselédjével odahozatta, majd felnyitva, síró fiúgyermeket talált benne. A csecsemő nővére a közelben tartózkodott, figyelve az eseményeket, majd gyorsan odalépett, és felajánlotta, hogy hív a héber nők közül egy szoptatós anyát, aki a gyermeket gondjaiba veheti. Miután a fáraó leányának szívet a gyermek iránti szánalom hatotta át, elfogadta a javaslatot, sőt, jutalmat ígért a gondozásért. Így került vissza a csecsemő Mózes saját édesanyjához, aki később a nevelés folyamán tudatosította benne héber voltát, és elültette szívében az Örökkévaló iránti szeretet magját. A férfitvá érés idejét a fáraó palotájában töltötte, ahol korának megfelelő színvonalas képzésben is részesült. Egy alkalommal, amikor meglátogatta a rabszolgasorban levő nemzettársait, szíven ütötte egy számára kellemetlen jelenet: egy egyiptomi férfi keményen bántalmazott egy héber férfit. Mózes odalépett, és egy végzetes ütéssel leterítette az egyiptomit. A dolog kitudódott, és miután a fáraó halálra kerestette Mózes, menekülésre kényszerült. Midián földjére érkezve a helység papja családjába fogadta, ahol a pap leányával házasságot is kötött. Ettől kezdve négy évtizeden át pásztorkodással foglalkozott, apósának, Jetrónak juhait legeltette. Egy alkalommal döbbenettel látta, hogy egy csipkebokor folyamatosan lángol, de a tűzláng nem emészt meg! Amikor csodálkozás-

sal a bokorhoz közeledett, egy váratlanul érkező hang nevéen szólította: „Mózes! Mózes!” A hang hallatára nyomban válaszolt: Itt vagyok! Ekkor maga Isten állította meg: „Ne jöjj közelebb! Oldd le a sarudat lábadról, mert szent az a föld, ahol állasz!” Majd így folytatta: „Én vagyok atyáidnak, Ábrahámnak, Izsáknak és Jákóbnak Istene!” Ekkor Mózes elfedte arcát, mert félt rátekinteni Istenre. Majd az Úr így folytatta: „Meghallottam az egyiptomi rabságban levő népem szabadságért esedező kiáltását [...] elküldelek téged a fáraóhoz, hogy vezesd ki népemet, Izráel fiait Egyiptomból!” Mózes döbbsen félelemmel hallgatta a nagy megbízatásra vonatkozó felszólítást, majd azt kérdezte az Úrtól: ha nemzettársaim megkérdezik, mi a neve az engem küldő hatalomnak, mit mondhatok? Ekkor hangzott el az a „bemutakozás”, ami egy szóban utal a Teremtő Isten örökkévaló voltára is. „Így szólj Izráel fiaihoz: A VAGYOK küldött engem hozzátok!” Ez a találkozás döntően meghatározta Mózes további életét, hiszen az Örökkévalótól személyesen kapta a nagy feladatot! Bár Isten minden hatalom birtokosa, ettől függetlenül nem kényszeríti akarát senkire, tiszteletben tartja az ember szabad döntését, hogy elfogadja vagy visszautasítja a megmen-

tését szolgáló isteni tervet. Ezért a Mózesnek szóló megbízatás úgy hangzott: Jelentkezzél Izráel véneinél, „És ha hallgatnak szavadra, akkor menj be Izráel véneivel Egyiptom királyához!” (2Móz 3, 18)

Drága magyar testvéreim! Jézus Krisztus egykor időlegesen otthagya mennyei trónját, hogy megmentsen bennünket a bűnnek halált okozó vírusától. A kereszten kifolyt isteni vér jelenti számunkra a megmentés szérumát. Jézus maga is többször használta magára nézve a Vagyok nevet: „Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, ha nem én általam.” (Jn 14,6) Még egy ragyogó példa arra, hogy amikor a VAGYOK szó elhangzott Jézus ajkáról, isteni hatalmát sugározta. A farizeusok által Jézus letartóztatására küldött katonai csapat vezetői a tanítványi csoporthoz érkezve bejelentették, hogy a názáreti Jézust keresik. A kérdésre egyenes, bátor válasz hangzott el Jézus ajkáról: „ÉN VAGYOK!” Erre a fegyveresek visszatántorodtak, és földre estek! De tovább Jézus nem élt isteni hatalmával, hiszen Ő megváltásunkért jött e földre, hogy a golgotai kereszt áldozatával megnyissa számunkra az örök mennyei hon ajtaját. Adj a Isten, hogy a mi drága magyar népünk éljen is az isteni kegyelem nyújtotta lehetőséggel!

Horváth Csaba

BÍZZATOK, ÉN VAGYOK, NE FÉLJETEK!

A harang nehézkesen indult. Szinte lustán, mintha imbolyogna, és nem biztos, hogy kongani fog. Két percet fog szólni – gondoltam, majd leültem. Harangozunk, mert jelen vagyunk. Amíg szól a harang, van remény is. Remélem, a harangzúgás elnyomja majd a gondolataimat. Mester, a hajó viharba került. Kívül harcok, bent félelem. Mind meg fogunk halni, csak idő kérdése. Nem lesz jobb soha! Mind megdöglünk. És Te? Te mit teszel?! Mondd! Alszol. Nem törödsz azzal, hogy elveszünk. Mind oda fogunk veszni. Csak nem merjük mondani. Még magunknak sem. Még gondolatban sem. Csak így, a harangzúgás mögött, Uram, hogy ha lehet, még Te se halld meg. A kollégák kint vannak a veszélyben, a barikádokon, a szennyezett világban. Velük mi lesz, ha elkapják a vírust? Ki vigasztalja meg családjaikat? Ki fogja meg helyettük a gyermekeik kezét, és ki

fogja őket felnevelni? Te, Uram?! Majd le fogsz szállni, és mindent megoldasz? Nem lesz jobb soha! Itt a vég! A harang még egy utolsót bongott, aztán csend lett. Mély csend. Nem mozdultam. A palást, mintha valami ólombélésű ruha lett volna, amit Csernobilban hordtak a katonák, úgy éreztem. Mint egy nagy fekete ólomharang, ami képtelen hangot adni. Elindultam a csendben. Olyan mély volt, mint amikor a tenger kisimul. Megálltam az oltár előtt. Meghajoltam. Egy pillanatra úgy éreztem, a meghajlásból többé már nem fogok kiegyenesedni. Soha. Nincs már értelme egyenes gerinccel járni. Ez a világ már mindörökké gerinctelen, hajlott hátú marad. Aztán megfordultam. Halk, szelíd hang szólalt meg. Bízmatok! Én vagyok. Emeld fel a fejed, és nyisd ki a szemed. Mondd, mit látsz? Kinyitottam a szemem. A templom zsúfolásig tele volt. Bár a padok üresek

voltak, a templomot ilyen tömve még sohasem láttam. Láttam a kiskapusiakat, ott volt Oltszaka-dát, az egész falu, aztán Felek, Szeben, Vízakna, Erzsébetváros, Martontelke, Medgyes, Arad és a karzaton a magyarországi testvérgyülekezet küldöttei, de ott voltak az olaszországi híveink is, akik Németországban és Ausztriában dolgoznak, és a messzi Kanada is ott volt. Ültessétek le őket! – mondta az Úr. És mind leültek. Így olvastam János evangéliumából aznap reggel. Nagy fű volt azon a helyen. Milyen jó, hogy most itt mind együtt vagyunk! Határok nélkül. Leülhetünk a Mester lábaihoz, úgy, mint eddig sohasem tettük. De miért? Miért nem indított eddig semmi? A nagy fűben igazán Isten elkóborolt bárányának érezhettük magunkat, akiket a pásztor kies legelőre vezet. Igen, tényleg így van. És mi nevetünk ezen. Még hogy az Isten eltart bennünket! Ugyan már, ki hallott még ilyet?! Ilyenben csak maga hisz, tiszteletes úr! Én vagyok az életnek kenyere – szólalt meg Jézus. Aztán táplált mindannyiunkat a lelki kenyérrel, amelyre oly éhesek voltunk. Nem is éhesek, inkább kiéhezettek. Mint valami farkasok. A szeretetre, a törődésre, a vigaszra, a jó szóra, a bátorító érintésre, az igaz szóra, a nevetésre, az őszinteségre. Olyanok voltunk, mint a pásztor nélküli juhok. Csak voltunk. Csak léteztünk. De nem éltünk. Az Élet nem volt bennünk. Miközben beszéltem a teásbögrémbe beállított telefonom háromszemű kamerájába, halk zümmögést hallottam. Egy üzenet érkezett a telefonra. Berezgett, és a kamera elmozdult. Már nem voltam képben. Már nem én voltam a középpontban. Csak nyaktól lefelé látszódtam. Nem baj, gondoltam, nem nekem kell jelen lennem, hanem az Élő Igének. Elmosolyodtam. Nocsak, szarvas-patás barátom, te is eljöttél?! Szinte gondoltam, hogy eljössz. Az ördög elmosolyodott. Erős vár a mi Istenünk! Nem így szokás errefelé köszönni? Ülj le közénk – mondtam. Kös, de nincs hova, egy szabad hely sincs itt. Utoljára, amikor erre jártam, alig lézengett itt pár ember. Gondoltam, ide sem jövök többet, alig van itt valaki. Nem lézengeni járnak az emberek a templomba, hanem imádni az Örökkévalót. Ja, persze – bólogatott. Én imádok templomba járni! Az egyik kedvenc helyem. Leginkább a szószéket szeretem. Ott igazán ki tudok teljesedni. Csak hát... van bennem egy icipici hiba. Én is hiszek. Csak szeretni nem tudok. Azért lettem az, aki vagyok. Ha tudnád, mi minden jár az emberek fejében... Csak a fejekbe látsz. A szívekbe nem. Mert a szív az Istené. Különben sem érdekel, mi jár az emberek fejében itt,

hanem az, hogy mi van a szívükben, amikor innen elmennek. Hogy magukkal viszik-e a szeretetet. Isten feltételeket nem ismerő, megbocsátó szeretetét. Szavak... szavak... szavak! Kacagta az ördög. Te a szavak embere vagy, papocska, de engem nem tudsz becsapni! Nem becsapni akarlak, hanem legyőzni! – válaszoltam. Húúú!!!!!! Máris megijedtem egy mezei pap fenyegetőzésétől. Hogy is hívnak? Nem is emlékszem a nevedre, annyira pici vagy! Azzal felült az orgonista helyére. Milyen templom ez, hogy még orgonistája sincs? Nincs orgonistánk, de van hangunk. Még igen. Amíg el nem némítalak benneteket. Akkor majd a kövek és az ércek a toronyban fognak énekelni Krisztus szabadításáról. Szabadítás! Barátom, pár év, és itt becsukják a templomokat, az emléktáblákat lezúzzák, senki nem fogja emlegetni, hogy voltatok. Hazudsz! Végül is a hazugság atyja vagy, aki azért jött, hogy öljön, lopjon és pusztítson. A te hibád ez a vírus is! Nem az Istené. Az Isten nem akarja, hogy meghaljanak az emberek. Ő örök életet akar adni. Mindenkinek. És megszabadított benneteket már ez a Jézus a koronavírustól? Mondd, papocska? Jézusra néztem. Ő a presbiterek padjában ült eközben. Milyen jó látni, gondoltam magamban, hogy Jézus ott van a felügyelők mellett, a gondnokok, presbiterek, egyházfik mellett. Az evangélikus énekeskönyvet lapozgatta. Aztán rám nézett. Válaszolj neki. Miért nézel rám? Kire nézhetnék, Uram? Hiszen élő beszédnek folyamai vannak nálad. Jézus becsukta az énekeskönyvet. Téged kérdezett, válaszolj hát. Az ördög felrakta a lábát a kottatartóra, s láttam, ahogy a farkát lóbálja jobbra-balra. Maradjunk annyiban, papocska, hogy mondd ki, nem segített, nem szabadított meg, és én már itt sem vagyok. Rendben? Éreztem, ahogy lefolyik az izzadság a hónom alatt. Hideg volt. Lapoztam a Szentírásban. A válaszat kérted. Ez a válaszom: Zsoltárok könyve 91. fejezet. *„Aki a Felségesnek rejtekében lakozik, a Mindenhatónak árnyékában nyugoszik az. Azt mondom az Úrnak: Én oltalmam, váram, Istenem; ő benne bízom! Mert ő szabadít meg téged a madarásznak töréből, a veszedelmes dögvésztől. Tollaival fedez be téged, és szárnyai alatt leszen oltalmad; paizs és páncél az ő hűsége. Nem félhetsz az éjszakai ijesztéstől, a repülő nyíltól nappal; A dögvésztől, amely a homályban jár; a döghaláltól, amely délben pusztít. Elesnek mellőled ezeren, és jobb kezed felől tízezeren; és hozzád nem is közelít. Bizony szemekkel nézed és meglátod a gonoszoknak megbüntetését! Mert azt mondtad te: Az Úr az én oltalmam; a Felségest választottad a te hajlékoddá: Nem illet téged a veszedelem,*

és csapás nem közelget a te sátorodhoz; Mert az ő angyalainak parancsolt felőled, hogy őrizzenek téged minden útadban. Kézen hordoznak téged, hogy meg ne üssed lábadat a kőbe. Oroszlánon és áspiskígyón jársz, megtaposod az oroszlánkölkyöt és a sárkányt. Mivelhogy ragaszkodik hozzám, megszabadítom őt, felmagasztalom őt, mert ismeri az én nevemet! Segítségül hív engem, ezért meghallgatom őt; vele vagyok háborúságában: megmentem és megdicsőítem őt. Hosszú élettel elégítem meg őt, és megmutatom neki az én szabadtásomat.” Megáldottam a gyülekezetet. Ének következett. Aztán leoltottam a világítást. Kiléptem a fényre. Megálltam. Jólesett megállni a fényben. Megfordultam. Néztam a templomot, ami valaha

része volt a kapunak. A vámkapunak. Lehunytam a szemem. Kocsizörgést hallottam. A lovak fújtattak, amikor a katona rákiáltott a kereskedőre. Megállni! Nem látja, hogy itt meg kell állni?! Mutassa, mi van a csomagban?! Mit visz? Merre megy? Elindultam a lelkészlak felé. A kérdések még mindig a fülemben csengtek. Megállni a rohanásból. Mi van a szívedben? Merre mész? Mi a célod? Miközben levettem a szolgálat igáját jelképező lila stólat, Szofia megkérdezte: milyen volt? Nem fordultam meg. Mindenki itt volt – válaszoltam. Még az ördög is – gondoltam. De ilyet nem szabad mondani.

(Kiskapus)

M e m o á r

Puskel Péter

PROFÁN GONDOLATOK A HOSSZÚ ÉLET „TITKÁRÓL”

Nehogy már arra gondoljon valaki, hogy ebből az írásból csálthatatlanul kiderül az emberiséget évszázadok óta foglalkoztató rejtély. Ha így lenne, már rég megkaptam volna a Nobel-díjat, és nevemet hálaönnökyek kíséretében rebegnék el az idősebbek.

Csupán arról van szó, hogy a matuzsálemek élettapasztalata, bölcsessége mindig érdekelt. És azt hiszem, ezzel nem vagyok egyedül.

Az ember sok mindent otthonról, a családból hoz magával.

Édesapámat akkor vesztettem el, amikor talán a legnagyobb szükségem lett volna rá. Épphogy betöltötte az 57. életévét. Egyetemista voltam, az élet küszöbén, nagyon hiányzott szeretete, tapasztalata, bátorítása, józan világ- és életszemlélete.

Már akkoriban elhatároztam, hogy komolyan veszem a magas életkorba jutott emberek tanácsait. Mert milyen csodás dolog megérni egy tisztes kort! Talán ez a sors legnagyobb adománya. Azt viszont már nem állíthatom, hogy mindig megszívleltem a tőlük hallottakat.

Sok évtizedes újságírói pályám és helytörténeti kutakodásaim során rengeteg idős emberrel hozott össze a sors (a szerencse?). És a matuzsá-

lemek esetében mindig feltettem azt a bugyuta kérdést, amire tudtam, hogy úgysem kaphatok egyértelmű, egyetemesen érvényes választ: „milyen életformának, -módnak köszönhető ez a magas életkor?”

Nálam avatottabbak és az emberi élet „titkainak” kutatásában jóval felkészültebbek se kerülhették meg ezt a közhelyt.

Nos, azt hiszem, nem tévedek, ha kijelentem, hogy az orvostudomány manapság is csak tapogatózik a kérdésben, egységes véleményről szó sincs. Ma ezt írják le orvostudorok, kutatók, pár év múlva szinte merőben az ellenkezőjét: öröklött gének, életmód, (egészséges??) étkezés, napi rendszeres mozgás, sok folyadék fogyasztása, stresszmentes évtizedek, nyugis munkahely, kiegyensúlyozott családi élet, meg a jó ég tudja, micsoda.

Mindez együtt? Aligha adatik meg a mai kor emberének. Vagy legalább ezek jó része. Az is csak a kiváltságosoknak „jöhet be.” Vagy netán annak, akinek az élet nem önmegvalósítás, öröm, hanem önmegtartóztatások sora. De még így se garantált a tisztes öregkor.

Tetszik ismerni a szakállas viccet, mikor a kutatók a menhelyen több, száz éven felüli aggastyánt

faggatnak életmódjukról. A 102 éves azt állítja, hogy hegyi pásztorként csak tejterméket fogyasztott, és mindig a friss levegőn tartózkodott. Alkoholt soha nem vett a szájába. A 105 éves a baromfi-húsról és napi egy pohár vörösbor elfogyasztására esküszik. A legidősebb és leggyengébb fizikai állapotban lévő azt motyogja: „reggel nő, délben nő, éjszaka nő.” Aztán kiderül róla, hogy csak 50 éves.

Apropó. A *Nyugati Jelen* hírrovatában olvastam, hogy elhunyt Japánban „a világ legidősebb” emberének tartott 113 éves Nonaka Masazot. Bár kerekesszékkal közlekedett otthonában, újságot olvasott, tévézett, szóval korához képest igencsak fitt volt. Tavaly júliusban ugyancsak Japán Kikia városának kórházában jobblétre szenderedett egy 117 évet élt asszony. Mindenkivel kedves és türelmes volt, és imádta ebédre a szusit meg az angolnát. (Naná, biztos nem a húslevest és a csirkepaprikást vagy a sertésflekkent.)

Nos, szinte évente hasonló híreket bocsátanak szárnyra a hírügynökségek. Tetszik tudni, mi a fölöttébb gyanús? Hogy ezek a matuzsálemek mind egzotikus, a mi közép-európai valóságunktól igen messze eső helyeken éltek.

A Szovjetunió idején Kirgizföldről, Tadzsikisztánból érkeztek hasonló hírek. Ezeket aligha vette valaki komolyan. Az akkoriban népszerű viccben is felteszik a kérdést: „Hol él a világ legnagyobb törpéje? Hát a Szovjetunióban.”

Egy időben fel is jegyeztem a matuzsálemekről szóló híreket. Íme egy kis csokorra való a „legekből”:

A TVR1 valamikor 2018. novemberben közölte, hogy elhunyt a brit illetőségű Hary Patech, aki 111 évet élt, és arról is híres volt, hogy őt tartották az első világháború utolsó túlélőjének. És egy ismert filmsztár is túljutott a bűvös százon. Ez Kirk Douglas, aki anno többek közt a *Spartacus* című, nálunk is vetített film főszerepét alakította. Neje, Anne Buydens is – e sorok írása idején – betöltötte a 99-et.

Aztán a magyar származású hollywoodi filmsztár, a kilenc férjet „elfogyasztó” Gábor Zsazsának is hosszú, kalandos élet jutott. Keleti Ágnes, Melbourne olimpiai bajnok tornásznője már betöltötte a 98-at, amikor „spárgába leereszkedve” (!) buzdította napi tornázásra a gyerekeket.

Nos, anélkül hogy a részletekben elmerülnénk, aligha hinné el valaki, hogy az említett sztárok, „celebek” nyugis és főleg absztinens életvitelüknek köszönhetően értek meg ilyen szép kort.

Vagy talán ők a példát erősítő kivételek?

Magyarországon 2018 januárjában hunyt el az életének 111. évében lévő Brandeisz Elza, soproni polgár. Ezt a TV1 hírcsatornája közölte.

Ez is egy rekord. És nem is akármilyen!

No, de „evezzünk” hazai vizekre!

1997-ben riportot írtam az aradi, Arad környéki matuzsálemekről. Egy részük kötetben is napvilágot látott. Bérczi Ferenc kisiratosi tanító 102 évet élt. Horváth Károly falubelije még őt is felülmúlta a maga 103 évével. Az aradi Kripp Károly egész életében napszámosként tartotta el magát. Kara Győző, a katolikus Főgimnázium egykori tudós történelemtanára szerint egyedüli élő volt, aki pontosan meg tudta mutatni, hol volt a 13 vértanú kivégzési helye. 1932-ben Károly bácsi 102 éves volt. Pár hónap híján ugyanilyen tisztességes kort élt meg Neusatz József főkönyvelő, aki élete utolsó öt-hat évét fia vidéki házában, Magyarországon töltötte.

Pár hónappal hosszabb életű volt Faludy Károly színész-repülőkonstruktőr. Mikor zsigmondházi otthonában riportot készítettem vele, azt magyarázgatta, hogy azért ilyen „szívós fajta”, mert még most is újabb és újabb célokat tűz maga elé. Ő akkor nyilvánosságot kapott. Egykori munkahelyén, a nagyszínházban ünnepelte meg a város idős, közmegebecsülésnek örvendő szülöttét. Ha, korával mit se törődve, pár nap múlva nem mászik fel a létrára, hogy szüreteljen, és onnan nem szédül le, ki tudja, hány évet élt volna még?!

Pár éve a helyi román lapok valamelyikében olvastam, hogy az aradi Ecaterina Negrițoiu 104. születésnapján a polgármester is felköszöntötte. Ezt egyébként Bognár Levente alpolgármester is több ízben megtette igen idős aradiak esetében. Szép gesztus volt.

A százévesekből is igen tekintélyes az utóbbi évek névsora: Feketegyarmaton Erdős Julcsa (1994), Aradon Regucza Rozália (1995) és a zsidó öregek otthonában ápolt Spitz Piroska (1996), Ebel Margit (2011) nevét jegyeztem meg.

Ugyancsak 102 évet élt egykori osztálytársam édesapja, a pár éve elhunyt Kövér Gábor ny. műszerész, aki számos szakcikket közölt élete során az aradi lapokban, periodikákban, és 98(!) éves korában írta meg első könyvét, amit még kettő követett. Ez valóban a Guinness-rekordok Könyvébe kívánczoló teljesítmény. Már nem egyszer szóvá tettem.

Kiss Klára varrónő 96 éves volt, amikor elmesélte, hogy Lenkey János vértanú tábornok rokona. Ő még látta a tábornok sírkövét az egykori Ótemetőben, a mai Tisztviselő-telep helyén.

És akkor ki a helyi doyen? Vagy inkább kik a rekorderek?

Ellenőrizhetően a 105. évét betöltötte az aradi Bogdanovits Zoltán ügyvéd, akit születésnapja után kerestem fel. Pazar humorú úriember volt, aki azt mesélte, hogy azért él ilyen sokáig, mert mindig „kijátszotta” mogorva, nagyképű feletteseit. Sohasem „hagyta magát felbosszantani” a főnökei igazságtalansága miatt, hanem a kiváltó okok orvoslására törekedett. Ügyes volt, ha mindez így történt. Ebben manapság kevesen tudják utánozni.

De még őt is felülmúlta Frank Erzsébet, a 107. évét élt Bözsi néni, egykori óvónő. Jóval túl a századik életévén még vonatra ült, hogy pár hétig gondoskodjon Pesten élő hűgáról. Közeli ismerősei, szomszédai szerint sokat dohányzott, és a jófajta vörösbort se vetette meg. Persze módjával. Bözsi néniről annak idején filmriport is készült a Duna TV megbízásából.

Szóval, az említett példákból is kiderül, mennyire szövevényes és ellentmondásos a hosszú

élet „titkának” megfejtése. Az eredmények, a példák pedig egyénfüggők, könnyen félrevezetnek.

Kilencven feletti kort igen sokan megélték. Köztük volt egykori kollégánk, Kelen Ferenc fotóművész is. Többen közülük még most is, amikor e történetet írom, jó egészségnek örvendenek. Benedek Sándor kisiratosi tanár áprilisban töltötte 94. életévét. Kondíciója, szellemi frissessége csodálatra méltó.

A „titkok titkát” ők se tudják cáfolhatatlan bizonyossággal. Annál inkább ismerik a hit, az anyanyelv és a kultúra megőrzésének rejtélyét. A megmaradásnak ez is igen fontos lélektani kulcsa.

Szeressük, tiszteljük, segítsük őket!

Két világháborút, diktatúrákat, halmozott népbetűtést átvészelt, olykor végtelennek tűnő időszak krónikásai ők egy olyan évszázadban, amelyben az emberélet ért a legkevesebbet, és amelyben egyenes gerinccel megmaradni éppoly nehéz volt, mint matuzsálemi kort megérni.

Sarusi Mihály

BEKÉVEL IRATOSON

(ÉS PESTEN, ARADON, KOLOZSVÁRT...)

1960-ban jelent meg az *Igaz Szóban* (Marosvásárhelyt) Beke György (1927–2007) *Az iratosi harmadik fiú* című írása kisiratosi élményeiről. Később visszatért a csanádi faluba, mert áttelepülve Csonka-Magyarországra az 1990-es években az erdélyi tájrajz aradi–temesközi részét írva e korábbi tapasztalatai alapján számolt be rólunk is. A *Barangolások Erdélyben* című sorozat 4. darabjaként 2002-ben látott napvilágot a *Bartók szülőföldjén* című kötet, benne a rólunk írt oldalakkal. Ebben az esztendőben, 2002-ben Aradon és (Kis) Iratoson újra megfordult.

Azaz legalább háromszor járt Iratosunkon, s kétszer írt is rólunk.

Kisiratosi társaságban hamar előkerült AZ IRATOSI HARMADIK FIÚ című egykori írás, amely általános iskolai olvasókönyvben is szerepelt. Ráadásul mindig úgy emlegették, hogy az Szanda Antalnak, a helybéli közös gazdaság sokszorosan kitüntetett, nagynemzetgyűlési képviselő elnökének a fölmagasztalása volt. Mert hogy évtizedekig országosan jó híre volt az általa vezetett do-

robánci kollektívának, s ehhez hozzájárulhatott ez az írás is!

Ficzay Dénes aradi irodalomtörténész emlegeti 1980-ban, Beke korábban írt a kisiratosi közös gazdaságról, arról, hogy a faluban sosem volt bűncselekmény, a rendőr sakkbajnok lett, mert nem volt dolga... Ez az írása „benne volt az egyik iskolai olvasókönyvben”.

Hogy jó hírű a tsz-ünk, elsősorban nyilván a helybeliek szorgalmának, tehetségének, no és a kitűnő iratosi földnek köszönhető. Amihez, valamennyire, valóban hozzájárulhatott a kolhozelnök hozzáállása.

Ám most – 2020-ban, hogy kikereshettem ezt az írást a világhálós Digitékán – kiderült, róla épp annyit ír a szerző, mint a többi említett tsz-tagról, tsz-vezetőről. Vagy még annyit sem! Épp csak megemlíti egy főlisorolásban a szerző, Beke György.

Ez a másik meglepetés! Nagyobb, mint az előbbi. Mert hogy Beke, az erdélyi otthoni irodalom (Páskándi Géza fordulatával élve: műveltebb nyelveken szociográfia) vezéralakja követte el!

Országjárásai egyikének termékeként. S 1960-ban, tehát elég rég. Épp 60 éve.

Hogyne, érződik rajta az a lelkesedés, amely akkoriban áthatotta a kolhozista értelmiséget – amely nyilván kötelező volt a „valóságföltárára” vállalkozó újdondászok számára. Amely áthatotta a nem kollektivisták, de a helyiek gyarapodása láttán örömeit elhallgatni nem tudó értelmiségit is. Másképp leírhatott volna Beke egyetlen sort? ... Nem hogy a napisajtóban, de irodalmi folyóiratban sem. Ami a közreadó *Igaz Szó* című „székelyvásárhelyi” lap volt.

Aztán jött Beke újabb találkozása Iratossal. **BARANGOLÁSOK ERDÉLYBEN** című hatalmas vállalkozásában Orbán Balázs nyomdokain járva írja le, mit lát az erdélyi (és moldvai) magyar falvakban, városokban az évszázad utolsó harmadában. Túl már az előbb említett korszakon; amennyire lehet, szabadon... Legalábbis az időben előre haladva egyre szabadabban fogalmazva. (A sorozat – korábbi kutatóútjai nyomán – áttelepülése után már Budapesten születik.) Természetesen a magyar Erdélyt térképezve. Hiteles korképet adva arról, hogyan teltek a Romániába kényszerített nagytáj magyarságának mindennapjai a XX. században.

A sorozat negyedik kötete, a *Bartók szülőföldjén*, Arad, Temes és Krassó-Szörény maradék magyar világát tárja föl. (Kis)Iratosunkról is szót ejt – nem is akárhogy. Nálunk is letanyázva.

Megyénkben természetesen Aradon időz a legtöbbet, de Lippa, Pécska, Világos, Kisjenő s Erdőhegy, Seprős, Zerind, Ágya, Majlátfalva... és Kisiratos szellemi értékeiből is igyekszik minél többet fölmutatni. Kovács Ferenc népköltési gyűjteménye, Godó Mihály Jézus társasági atyának az egyházához és fajtájához való rendíthetetlen hűsége, a körorvos Almási Béla Máltai-házat építő szorgalma, Kása Antal helytörténeti gyűjteménye, Benedek Sándor művelődésszervező buzgalma, valamint az általa a település lelki fiának nevezett falurajzoló működése nem kerülte el az Erdély-járó kincskereső, Beke György figyelmét.

Bekével 2002 nyarán szerepeltem iratosi és aradi könyvbemutatón, s a Máltai-házban volt szálalásunk. Akkor készült el a táj magyar világával foglalkozó riportkönyve.

Könyvét (pesti lakásán, a közös aradi út előtt) így ajánlotta e sorok rovójának: „Sarusi Miskának, jó barangoló társamnak, baráti szeretettel Beke

György”. Hogy Iratoson a Beke kíséretében lévő Z-vel hármásban végigosztozzuk az éjszakát.

Beke Györggyel és az Arad megyei kötődésű Z-vel Kisiratoson szálltunk meg, és – jóféle ménesi borocskát kóstolgatva – a fél éjszakát végigbeszélgettük-vitáztuk. Az volt a szópárbajra jellemző, hogy a végén az egészet azzal a tanulsággal zártam (miután Z. rendre magára maradt, mi Bekével majd’ mindenben egyetértettünk), hogy állítólag a baloldali értelmiségre a doktrinárság, a népiekre (a „rágalom” szerint) a földhözragadtság jellemző. Míg Z.-ék az elméleteikből kiindulva igyekeznek megérteni a valóságot (nem sok sikerrel, mert az elmélet zsákjába tuszkolnák a valóságot), mi, „népiek” a tapasztalataink alapján próbáljuk megérteni, mi történik velünk, s abból kiindulva szeretnénk meglelni az igazságot... Nem csak Beke, Z. is elfogadta „bölcs” meglátásomat.

Nem én gondoltam ki ezt a találónak vélt csoportosítást, akkoriban olvastam valahol. (Abba már nem bonyolódunk, hogy mi Bekével valószínűleg annyira vagyunk jobboldaliak, amennyire baloldaliak.)

Gyurka bátyám Pesten megszervezte az Írószövetség falukutató tagozatát. Ő lett az elnöke, engem pedig alelnöknek hívott maga mellé. Sok dolog nem volt, ő intézett mindent. Már azt a keveset, amelyet e tisztség ránk rótt. E minőségemnek köszönhetően jutottam el egy alkalommal – nagy örömömre – Kolozsvárra (és az unitárius Mészköre), az otthonirodalom erdélyi művelőinek a körébe.

Kedvelt, s ennek hangot is adott. Aradon együtt szerepeltünk, Iratoson Almási Bélának köszönhetően a Máltai-házban együtt töltöttünk egy estét s fél éjszakát kiadós baráti beszélgetéssel. Pesten az Aréna úti otthonában fogadott, ismerkedjünk, barátkozzunk... S hívott, jöjjenek máskor is, vár! Az Írószövetség választmányi ülésein mellém telepedett (én őmellé), hogy én súgjam (másokat kényszerűségből zavarva jó hangosan) a fülébe, ki mit mondott, mert alig hallja.

Népi? Inkább csak: nemzeti. (A kettő nálunk ugyanazt jelenti.) (Népinek mondhatta volna magát – több-kevesebb okkal, s ha nem fordul szembe a fajtájával – Kádár és Horn is. Pedig... micsoda különbség!) (Az. Ég és föld.) (Mert ők nemzetiek hogy lettek volna?) (Ellenben...)

(Aki hozzá hasonlóan gondolkodott, annak:) Szeretni való ember volt.

Szabó István

„NINCSEN OLYAN TITKOS DOLOG, MIT AZ IDŐ KI NEM FOROG.”

(SARKADON HALLOTT KÖZMONDÁS)

Az idő foroghatnékjára jócskán rásegített Sarusi Mihály író, gondolkodó, nem mellékesen a kisiratosi falurajz fáradhatatlan alkotója. Miről is van szó? Sarusi Mester jóvoltából hozzájutottunk 13 újság, folyóirat digitalizált példányaihoz, melyekben Nagyvarjas neve valamilyen összefüggésben szerepel, 1890-től 1990-ig. Kerek száz év. Akadt mindenféle, kezdve a nagyvarjasi kollektív gazdaság szocialista hazánk felvirágoztatásában elért kimagasló eredményeitől egészen egy 1890-ben megesett döbbenetes eseményig. Ez utóbbiról még 70-80 évvel a történetek után is beszélgettek a falumbéliek. Csak úgy, valahogy előkerült. Ezeket a szálakat, foszlányokat kívánjuk most összefércezni. Apámmal is taglaltuk ezt, nem sokkal halála előtt, úgy tizenöt éve, csak úgy véletlenül „arra ment a szó”... ő is az öregektől hallotta, akik szintén az öregektől tudták. De térjünk a tárgyra. A *Kolozsvár* című napilap 1890. április 3-i számában rövid hír jelent meg. (A lap főszerkesztője ekkoriban Petelei István, a jó tollú, országos híró.) Betű szerint idézzük:

„Merénylet egy földbirtokos ellen

Mint Aradról írják, véres eset tartja izgatottságban Nagyvarjas községet. Pap Vilmos dombegyházi birtokos a múlt napokban Nagyvarjasra rándult, hogy haszonbérleltől a bérleti összegeket fölvegye. Este 11 órakor Pap Vilmos hazatérőben volt, s amint a templom mellett elhaladt, innen egyszerre egy férfi ugrott eléje, s fegyverrel lelőtte. A lövés zajára odasietett lakosok a földbirtokost vérben fürödve találták, s azonnal gondoskodtak orvosi segélyről. A rögtön megindított nyomozás kiderítette, hogy Pap Vilmos aznap hevesen összezördült a helység volt bírójával, Katkó Mártonnal.

Ezt letartóztatták, s szembesítették a sebesült beteggel, ki Katkó Mártonban fölismerte az éjjeli orvtámadót. Katkó Mártont a pécskai járásbíróság börtönébe szállították. Pap Vilmos sebe életveszélyes.”

Eddig a hír. Az áldozat sebe olyannyira életveszélyes volt, hogy rövidesen belehalt.

E horrorból a dús képzeletű nép, a nagyvarjasi folklór akár balladát, siratóéneket vagy – ha akkor lehetséges – többrészes krimi forgathatott volna.

Annyi bizonyos, hogy nem rablógyilkosság történt, a jó summa összeszedett bérleti díj hiánytalanul megvolt.

Akárhány egyéni változatot regéltek utólag, mindben volt valami állandó, közös.

– Nem Katkó Márton volt a tettes.

– A „földbirtokos” eredetileg nem afféle nábob, hanem kőkemény, dörzsölt uzsorás – aki például meghonosította a pálinkaivást a faluban. Nem utolsósorban hosszú lejáratú hitelek révén. Eleinte nevetségesen olcsón adta. Ez volt a „beetetés”, ha úgy tetszik, beitatás. Az italmérők, kocsmárosok az ő emberei voltak, „húzták a rovást egy táblára, a részeg észre se vette, oszt mikor túl sok volt, akkor árvereztek, gyűtt a végrehajtó” – mesélték az öregek. Nem ismerős? Pedig 130 éve történt.

– Aznap, mikor Katkó Márton és Pap Vilmos összeakaszkodtak, utóbbi kijelentette, hogy ha akarja, még a templom is az övé lesz, jó lesz magtárnak, majd ő megmutatja!

– Katkót is ő buktatta ki a bíróságból, az eladósodott, megzsarolt szeszrajongók Katkó ellen szavaztak, másoknak ingyen pálinkát mértek, ha nem rá szavaznak. Most már ismerős a dolog?

– A volt községi előljáró úgymond a tönkrement/tönkretett családok miatt veszett össze a „földbirtokossal”, mások szerint nagyon szeretett volna még bíró lenni, vagy azért, mert vallásos volt, és szíven ütötték a templomról mondtak. Ki tudja, talán mindegyik magyarázat helytálló, vagy egyik sem. Hogyhogy? Hát úgy, hogy Pap úr állítólag mohó hím volt, minél több lett a pénze és adása, annál inkább. „Hajtotta” a falubéli szép asszonyokat, lányokat, mindenkit, aki lőtávolon belül került. Amikor megkérdezték, miért csinálja ezt, azt felelte: Azért, mert megtehetem!

Akkor: keresd a nőt?

– De ki volt a merénylet, ha nem Katkó Márton? A faluban mindenki tudni vélte, talán még a kastollasok is. Este 11-kor, olyan világban, amikor még legfeljebb mécsessel világítottak, majdnem koromsötétben hogy jelentheti ki teljes bizonyossággal a halálos sebből vérző áldozat, hogy ki lőtt?

Katkó Márton is jól tudta, ki a tettes, mégsem tiltakozott a haldokló vádja ellen, de nem is ismerte be. Furcsa! Hallgatott, s nagyon tudott hall-

gatni. Néma maradt, hisz ő adta kölcsön a saját sörétes puskáját, amivel az ő jó komája, barátja, B. F. végzett a „földbirtokossal”. (Csak nevének kezdőbetűit írjuk ki, mert rábizonyítani, tehát elítélni sem tudták – ő, te áldott-átkozott ártatlanság védelme –, és ő maga sosem beszélt erről. Haláláig hallgatott, mint a sír. S hol voltunk még akkor, 1890-ben az ujljenyomatoktól, DNS-tesztektől?) B. F. egyébként nem volt kocsमारarát, jól gazdálkodó, önérzetes, okos emberként ismerték, felnéztek rá.

De ki ártatlan vállat magára egy emberölést?! Mi ez a felfoghatatlan rejtély? Akkoriban akár akasztófa is lehetett volna a vége. A magyar királyi ügyészség egy gordiuszi csomóval kombinált, kiút nélküli labirintus előtt állt. A csendőrnnyomozó is elakadt. Töprengés töprengés után... aztán eszébe jutott, amit valamikor egy tapasztalt vén rókatól hallott, hogy ha beleragadsz a kátyúba, keresd az asszonyokat, ők majd kirántanak. Utolsó remény a nő! Említettük, Pap Vilmos nem egyetlen fehérnép zárjába próbálta illesztgetni a kulcsát. Az asszonyok tagadtak. Érthető. Aztán az egyik azt mondta, elmondja, amit tud, ha a csendőr főhadnagy úr becsületszavát adja, hogy soha a bíróság előtt, se a tárgyaláson meg nem hurcolják, ki nem ejtik a nevét. A csendőr szavát adta, csak azt várta el tőle, hogy ha még tud hasonló tanúkról, küldje el őket hozzá. Most kajánul hatásos lenne, ha így folytatnánk: és akkor megindult az áradat... Nem indult meg. Kerülve a feltűnést, inkább csak szállingóztak, nemcsak szemrevaló, hűséges vagy bűnbánó asszonyok, hanem selejte-sebbek is. (Erre mondta a vén K. A., hogy „ezők a viharcsúnyák legalább most az egyszer életükben kidicseködhették magukat, hogy milyen kapósak, Pap Vilmos mán úgyse tudta megmondani az igazat.”) A falu száját kerülendő, kinek Aradon, kinek Pécskán akadt sürgős dolga, ahol a szavát betartó csendőrtiszt várta őket. Akadt, aki egyenesen a férjével ment „gyónni”. Oszt együtt is gyűttek haza? – kérdezte keresztapám. Ilyen világ volt az. Ha lehetséges valami kúráló, tisztító egy gyilkosságban, akkor az az, hogy az asszonyok, négyszemközt a nyomozóval, mind, kivétel nélkül Katkó Mártont és B. Ferencet mentették. Pedig nem beszéltek össze. Hiába, a ganédombon nőnek a legszebb virágok – tették hozzá az elbeszélők. Aztán az egykori bírót elítélték, mert ugye, mégis emberhalál történt. Az öregek úgy mondták, nagyon jó ügyvédje volt, s a költségekbe B. F. is besegített. Ám az áldozat családja bosszúért kiáltott, fellebbezett, gyalázatosan enyhe az ítélet!

A régi idők emberei tudni vélték, hogy ekkor a csendőrnnyomozó fogta az asszonyok könnyeivel és keservével (netán „rongyázásával”) teli pak-samétát, ellovagolt Dombegyházára, és bemutatta a gyászolóknak. Nem tudni, mit beszéltek, de a fellebbezés elmaradt.

A nép, az istenadta nép úgy tudta, hogy B. F. a tett elkövetése után, a sötét utcákon, kerítéseken, sövényeken átcsörtetve igyekezett haza. Egy kerítésnél a fegyvert maga előtt dobva ugrott, azután kereste azt, de nem találta. A portán a kutyák rárontottak. A gazda kijött a házból. Lesz, ami lesz, B. F. rohant hazafelé. Fontos a pontos alibi. A pus-kát másnap megtalálták, bevitték a csendőrségre. Kiderült, ki a gazdája, de ezt már tudjuk.

A falu népét majd száz éven át az nem hagyta nyugodni, miért vállalta Katkó Márton a halálos bűnt, ha bűntelen. Köztisztületben álló ember volt és maradt a bűntény után is. B. Ferencet is rendes emberként ismerték. Barátok voltak, és a tragédia után is azok maradtak. Mi a titok? A történet, mint egy zord szikladarab, az Idő végtelen folyamának medrében görgött, csiszolódott tovább, keresve nyughelyét. Nem találta... mai napig sem. A titok akkor titok, ha örök. Csak nagyon erős, nagyon szent vagy nagyon gonosz emberek képesek a halálon túl is megőrizni. B. F.-nek igen határozot-tan azt tanácsolta valaki, nem akárki, hogy családostól hagyja el Nagyvarjast, ne is nézzen többé vissza. Megtette. Aradra költözött, vasutas lett a MÁV-nál, tisztos jövedelemmel, majd, már a román időkben, szép nyugdíjjal.

Öregkorában hazatelepedett Nagyvarjasra, mintha mi sem történt volna, s a falu lakosai is úgy tettek, mintha mi sem történt volna.

De a Pap-féle rémesetről sosem beszélt. Ha valaki, mintegy véletlenül, felhozta ezt a régi ügyet, B. F. néma maradt, vagy csendesén odébb állt.

Az emberi észjárás olyan, hogy mindenre valami elfogadható okot, magyarázatot kíván. Hogy kerekébb legyen a világ. A dolognak legyen füle is, farka is, de azért fűszerként maradjon benne valamennyi titok. Hát az itt volt bőven, ami végül is úgy kristályosodott ki, hogy a két „bajtárs”, Katkó M. és B. F. sorsot húztak, ki végezzen Pap Vilmossal. Megesküdtek, hogy bármi történjen, nem vallanak egymásra, s hallgatnak. Mindörö-ké. S hogy a rejtélyből az utókor lefaragjon va-lamit, „igazából egy jó szagú, szivárványszemű szépasszony volt a halál angyala, B. F. csak a ra-vaszt húzta meg” – mondta egy másik bölcs agg, B. J., aki tudott valamit.

De hogy mit, sose tudódott ki.

A kutakodással ott tartunk ma is, ameddig a régi híres amerikai – akinek semmi köze Nagyvarjashoz –, R. W. Emerson jutott: „Minden: talány, és a talány kulcsa egy újabb talány.” Vagy: „A titok válasz mindenre, ami volt, ami van és valaha lesz.”

Ui.: Happy end, vagy?

Apám mesélte, hogy mit hallott B. F. vasutasi szerepléséről. Már mint CFR-alkalmazottnak, román nyelvvizsgát kellett tennie. A kérdés szakmai is volt egyúttal, a következőképpen:

– Egyetlen sín pár van. Mit tesz, ha észreveszi, hogy ezen az egyetlen pályán két vonat megy szembe egymással teljes sebességgel?

B. F. egy pillanatig gondolkodott:

– Először is beszólok az asszonynak, hogy rögtön jöjjön ki, mert ilyet még sose látott, és soha nem is lát!

– Másodszor? – kérde az illetékes.

– Másodszor imádkozni kezdenék, hogy az a hülye is ott legyen valamelyik vonaton, aki ezt a kérdést kitalálta.

A vizsgáztató nagyon szigorúan – mert épp ő volt e furmányos vizsgatétel kiötlője – megkérdezte:

– Mást nem tud mondani?

– Csak annyit, hogy a MÁV-nál ilyesmi sosem történhetett volna meg.

A MÁV-val való példálózás akkora hatást gyakorolt erre a nagy emberre, hogy a vizsgázót azonnal Besszarábiába akarta helyeztetni, hogy jobban megismerje azt az országot, amelynek a kenyerét eszi.

E merész ívű álom nem teljesült, mert az aradi CFR-nél jól ismerték B. F. szakértelmét, megbízhatóságát, csak arra kérték, ha legközelebb megint valami regáti fejessel beszélget, felejtse el a magyar vasutakat. Állítólag megjósolta az I. világháborút is. Mikor a szarajevói merényletnek híre jött, azt mondta, higgyétek el, a szentelen pófátlanságot csak fegyverrel lehet megállítani. Saját magára gondolt?

Koreck Aladár

FOGYLYMENET BUDAPESTRŐL (I.)

Nagyon boldog napok virradtak ránk sok hóval, de néha már érződött, hogy vége felé jár a tél. Pest eleste után azzal jött haza apu, hogy másnapról kezdve számíthatunk a fogolymenetek végeláthatatlan sorára, ezért a szovjet vezetés elrendelte, hogy élelmiszert rekviráljanak a foglyoknak, akiket, ha nagyon szűken, de élelemmel kell ellátni legalább naponta egyszer, ugyanakkor az őrség naponta kétszer kap enni. Figyelmeztették őket, hogy tízezres nagyságrendekben kell számolni, és mindent meg kell tenni, hogy a foglyok éhen ne haljanak, de legfontosabb, hogy maradjon meg a jártányi erejük.

Apu nagyon megkért mindnyájunkat, hogy ne menjünk az utcára, és főleg ne próbáljunk közel menni a menetoszlopokhoz, mivel ez tilos, és az örök reakciója kiszámíthatatlan, hisz' a foglyok „fasiszták”. Külön figyelmeztette Somodit, hogy a 16 éves fiát még az utcára se engedje, mert fennáll a veszélye annak, hogy berántják a menetbe. Főleg, ha néhány fogoly elszökne, mert az örök

felelnek a létszáért, a legkisebb büntetés pedig a frontra küldés.

Másnap reggel kiálltunk a járdára abban reménykedve, hogy talán néhány kisebb élelmiszeres csomagot vagy tejesüveget át tudunk adni a szerencsétlen foglyoknak. Feltűnt az első menetoszlop körülbelül ezer magyar fogollyal, akik között voltak könnyebben sebesültek is, a többség viszont teljesen legyengült, magukat éppen csak vonszolták, hisz' már eleve ki voltak éhezve. A látvány nagyon lehangoló volt, a szegény foglyok arca félelmet és reménytelenséget tükrözött. Az első sor előtt két orosz katona haladt kerektáras géppisztollyal a vállukon. A sorok szélén bizonyos távolságokra fegyveres örök meneteltek.

Egy idősebb falusi asszony hirtelen az első sor előtt termett, és két élelmiszercsomagot akart átadni a foglyoknak. Az egyik őt előbb kiszakította kezéből, majd durván félrelökte. Oldalról is próbálkoztak, de nem jártak jobban.

A szemem egy fiatal oroszra akadt meg, aki mintha rám mosolygott volna. A kezemben tartott elég nagy csomaggal megközelítettem a sort, és egy elcsigázott, sántító fiatal fogoly kezébe nyomtam, majd hátraugrottam, és hálásan intettem a még mindig mosolygó őrről. Anyunak és még két asszonynak sikerült tejet és kenyeret átadni az őrk szitkozódásai közepette.

Másnap reggel újra az utcán voltunk, és úgy tíz óra felé megjelent a fogoly menet, de most a foglyok németek voltak. Még több volt köztük a sebesült, soknak fel volt kötve a karja, mások sántikáltak. Még a magyaroknál is levertőbbeknek és kétségbeesettebbeknek látszottak, ami nem csoda, hiszen nem volt miben reménykedniük.

Szökni nem bírtak, és halál vagy rabszolgamunka várt rájuk. A magyar foglyok még reménykedhettek – akár az új magyar vezetőkben –, hisz' bizonyos fajta kiugrási kísérlet mégis volt. Ezek azonban hiú ábrándok voltak, mert az oroszoknak szükségük volt a rabszolgákra.

A németeket lovas kozákok kísérték, nagy vörös csillaggal a kucsmájukon és kancsukával megfegyverrel a kezükben, elrettentve a segítői akarókat. Amikor két nő mégis megpróbált csomagokat átadni, az egyik kozák a levegőbe lőtt, egy másik pedig végigvágott a kancsukával az egyikükön. Mindnyájan a járdára hátráltak, és senki sem mert ujjat húzni a kozákokkal.

A menetek egymást érték, és az emberek – köztük mi is – megpróbálták segíteni, de kevés sikerrel. Néha, ha sikerült is átadni egy-egy csomagot, az örök utólag elvették, és még meg is fenyegették a szerencsétleneket. A legmegrázóbb az volt, amikor valamely fogoly kidőlt a sorból. A szerencsétlent ilyenkor addig ütötték, rúgták az örök, amíg vagy továbbvonszolta magát, vagy elvesztette az eszméletét. Ez utóbbi esetben kerítették egy szerket, amire feldobták és elhajtottak vele.

Magam is tanúja voltam egy jelenetnek, amikor egy földön fekvő fiatal sebesült magyar foglyot agyba-főbe vertek. Annak a fiúnak a vérbe borult arca, de legfőképpen a szeméből áradó fásult reménytelensége a mai napig nem hagy nyugodni. Apu végül kategorikusan megtiltotta, hogy az utcán legyünk, amikor fogoly menet halad ott.

Buda eleste után még volt néhány fogolyszállítmány borzalmas állapotban lévő németekkel, aztán már nem jött egy sem. Úgy hallottuk, hogy vasúton szállítják a még előkerülő foglyokat, de nem budapestieket, hanem a Dunántúlról.

Sokat beszélünk a házigazdával a fogolysorsról, mivel ő is fogságba esett az első világháborúban Piavénál, és sok szenvedésben volt része, de egy biztos, a modern időkben Európában egyetlen ország sem bánt olyan brutalitással és embertelenséggel a foglyokkal, mint a Szovjetunió.

(Részlet a Szegeden kiadott *Fuimus* című kötetből)

Dr. Markovity Radmila

VAKSÁG ÉS HATALOM

Az égen sütött a Nap, este felváltotta testvére, a Hold, csillogó-villogó csillaggyerekeivel. Meglepő, de az égen sincs igazság. A rengeteg csillag között volt egy kedvenc, amelynek Hajnalcsillag nevet adott a vidám táncot járó Hold Cecil. Ott fölött, a sötétséget alig-alig elűző, ifjú csillagok közül többen útra keltek. Ők az elégedetlenek, nincs megkülönböztető nevük, Hulló Csillagként ismeretesek. Annyit sem mondanak, viszlát. Oda kívánnak repülni, ahol örökös fény uralkodik, ahol nincsenek kivételesek, kedvencek, ahol senki senkit sem bánt, nincsenek fanatikus megszállottak. Persze, előre tudták, mit hoz a közeljövő ott, ahonnan útra keltek. Honnan tudták? Tudták, mert okosak voltak. Egyszerű. Nem igaz?

Ahova elindultak, ott nem lesz Göncölszekérből kettő is, amelyek szóhoz sem juthatnak, senki rájuk sem hederít. Várákznak időtlen idők óta, évszázadok, -ezredek suhannak el felettük, ők pedig várnak és várnak. Nem lesz búzával megterakott teher, lovaik sincsenek, nem ülnek szorgos kezű csillagemberek a bakra. Télire üres marad a kamra, tűzhely sem fog ontani meleget.

A Fiastyúk csibéi sohasem nőnek nagyra.

Hasonlóan van ez a Földön is. Aki kicsinek született, kicsinek hal meg, sőt kevéske javait is el-kacsmarják tőle. Így lesz a kicsiből még kisebb.

Nem sok víz folyt le a Dunán, amikor a kisebbekből lett a világmindenség legkisebbje. Persze azért volt ennek ellentéte is. A „se kicsi, se na-

gyokból" lettek a hatalmasok, valamint a belőlük hasznot húzó csatlósai. Ehhez hozzájárult a háború. Forrongott a világ. Mindenki a maga módján. Volt, aki félt, és nem alaptalanul, mert nem tehetett semmit, ha hangoztatta volna aggályait, a föld elnyelte volna szöröstül- bőröstül. Így tehetetlenségükben önmagukkal vitatkoztak, önmaguknak mondták a gondolataikat az emberek. Sokan káromkodtak, szitkozódtak, sőt átkokat szórtak.

Az eljövendő szörnyűséget szép hazámban ép elmével előre látni nem lehetett, de volt egy vagy több Nagy hatalom-klub külföldön, amelynek tagjai kigondolták, nem kell Európában egy erős ország. Zúzassuk őket szét. Mi úgyis mesterei vagyunk a háború kirobbantásának, hát tegyük meg. Találtak maguknak kőműveseket, akikkel felépítettek egy kártyavárat. Nem látták azok, de az sem kizárt, tudatosan felrobbantották a büszkén, szilárd alapokon álló építményeket, és vérrel építették a kártyavárat.

A háború zaja lelkeket dermesztett meg. Az ágyúdörgés, a bombarobbanás messzire elhallatszott. Megindult a lavina, félt minden normális ember, és nem alaptalanul. Látták, tudták: vak vezet világtalanokat. Akinek nem kellett szemüveg, szorongó szívvel indult az eszement háborúba. Ha szerencséje volt, hazaért családjához, barna, szőke vagy fekete haj őszre váltott. Legyen ez figyelmeztetés az utókornak. Fennáll a veszély, senkit sem fog érdekelni azok közül, akik újabb Nagy hatalom-klubot alapítanak meg. Akkor is lesz, mint a mostani háborúban, aki nem volt hajlandó életét kockáztatni a semmiért, jobban mondván a jó élet megszüntetéséért, elszökik külföldre, de rettegni fog szeretteiért. Így válik az ország az öregek hazájává, amiből sejteni lehet, mi lesz.

Az üresen tátongó házak ablakai rémült tekintetekkel bámulnak a világba, félelemtől reszkető falakról hull a vakolat, a plafonról, mint a kisgyermek szeméből sós könnyek csöpögnek a padlóra, csermellyé válnak, így lassan, de biztosan kifolyik a volt kacagás, gyermekzsivaj és a konyha orrcsiklando illata a családi ház környékéről is.

A Nagy hatalom-klub tagjai csak építették a kártyavárat a hazai kőművesekkel. Megtanították őket vaksi szemmel és ésszel nagyokat hazudni az ország népének, egyben önmaguknak is. Nem vették észre, hogy nem kőművesek, csak sakkfigurák a hatalmasok kezében. A kőművesek nem fogták fel, a célpont közepén álltak. Telitalálatot kaptak, amikor eljött annak is az ideje. Az a baj, utánuk sokáig nem enyészett el embertelenségük,

mert nagybetűkkel belevésték azok agyába, akik nem tudtak, talán ma sem tudnak önállóan gondolkodni, csak a beléjük sulykolt agyrém uralkodik felettük. Nem csoda, hiszen tele szájjal, fröcskölődő nyállal, minden lehetőséget kihasználva, eget-földet rázó hazugságaikat tiszta igazságként állították be és hirdették. Nem vették észre a külföldön röhögő harmadikat, mert vakok voltak, így lettek áldozatai saját büszkeségüknek, gonoszsággal díszített gatzetteiknek.

Igen, nem fogták fel: a kőművesek nem mindenhatóak.

Pár kőművest utolért a sorsa. Özvegyeknek, árváknak, hontalanoknak ez nem elégtétel, bár talán enyhítette fájdalmukat, amikor megszégyenítve ország-világ előtt, most őket kényszerítették rálépni az utolsó útra. Sokkal hamarabb kellett volna ennek megtörténnie. Akkor nem bújthattak volna katonazubbonyba embereket, és nem küldhettek volna testvért testvér ellen, ártatlant ártatlan ellen. Fegyvert nyomtak a kezükbe, más kiút nem volt: próbálkozni a szökéssel vagy ölni. Sajnos a háborúban vagy te vagy én nyelek le egy kurva golyót. Ezért üvöltött a világúr: „Jaj neked, testvérnép! Jaj neked, békés, gazdag szép ország!”

Van-e lelkipurdalásuk azoknak, akik megteremtették ezt az áldatlan helyzetet? Azt sem tudják, mi az. Minek is kellene? Ha lett volna, nem kezdődik meg az eszement háború. Talán azzal ámitották önmagukat: kezükhöz nem tapad vér. Igaz azok vádaskodása, akik azt állítják, vérfürdőben fuldoklana a lelkük, ha volna. Az a vérfürdő lett végzete a főkőművesnek, a teste megsemmisült, mivel lelke nem létezett. Igaz a mondás: „Aki magasan repül, nagyot esik.”

Néhányat még a kőművesek közül utolért a megérdemelt sorsa, de elég sokan megúszták embertelenségüket. Bezzeg mások, akiket harcra kényszerítettek, nem voltak ilyen szerencsések.

Mikor is volt igazságos a háború? Soha. Nem azok mentek, mennek harcolni, akik bűnösök a háború kirobbantásáért, még a rokonaik is láthatatlanok lettek. Mások legyenek áldozatok, a pór-nép gyermekei, az ismeretlenek. És úgy lett mindig. Sokan életüket veszítették a semmiért, illetve a rossz életért, ami felváltotta a biztos, igazságos életet.

Ebben a világban, ahol az erőszak felülmúlja a barbárok kegyetlenségét is, a mélyből előtörnek a szörnyek, tombol az erkölcstelenség, uralkodik a gonoszság a kapzsisággal karöltve. Ilyen viszonyok között miben reménykedhet az ember? A halál árnyéka leselkedik mindenhol. Nem-

csak leselkedik, hanem meg is ragadja a kellő pilanatot... és ismét ártatlanok az áldozatok.

Van-e helye a reménynek? Kihajt-e a remény-mag olyan világot hozva tavasszal, amely valós alapokra helyezi a békét, ahol szép lesz az élet, s nem álomvilág kecsegteti az embert.

Háború nélkül érdemes lesz erre a földre születni, szeretni és alkotni, egymás mellett élni, egymás nyelvét megtanulni, az utcán üdvözölni a szembejövő szomszédot.

Lehetséges, vagy én vagyok a vak. Csak nem vezetek világtalanokat.

Azt írta az újság

Piroska István

AZ ELSŐ VILÁGHÁBORÚT KÖVETŐ JÓVÁTÉTELI TÁRGYALÁSOK TÖRTÉNETÉBŐL

A szakirodalom szerint Magyarország első világháború utáni jóvátételi kötelezettségét a száz éve, 1920. június 4-én aláírt trianoni békeszerződés VIII. része csak elvileg mondta ki. A fizetendő összeget a Népszövetség úgynevezett Jóvátételi Bizottsága állapította meg 1923-ban, ez 200 millió aranykoronára rúgott, amelyet az eredeti ütemezés szerint még az 1940-es években is fizetni kellett volna.

Az azóta eltelt 100 év alatt Magyarország „háborús” szereplésével politikusok, hadtörténészek, írók, költők, memoárirók sokat foglalkoztak. A téma a kerek évforduló kapcsán különösen időszerű. Tudományos írások, szépirodalmi alkotások, visszaemlékezések, zeneszámok sokasága jött létre, ezek terjedelme (a levéltárakban használt terminológia szerint) több száz folyóméternyi lehet.

(Csak érdekességképpen említsem, a konteóelméletek körében olyan is olvasható, hogy a gazdaságilag, hadászatiilag erős Osztrák–Magyar Monarchia felbontásának, Magyarország területi megcsonkításának a terve már a háború kitörése előtt készen volt, ebben jeleskedtek a szabadkőművesek.)

A háborúhoz – mint Montecuccoli mondta –, három dolog kell: pénz, pénz és megint pénz.

De miért kellett ez a háború? Nem áll szándékomban eldönteni azt, amiről egy évszázada vitatkoznak. Ahogy az éremnek lehet „három oldala”, ugyanígy ezzel kapcsolatban is számos okot lehetne felsorolni (a pánszláv, pángermán mozgalom megerősödése, a nemzetiségek önállósulási törekvése, a szabadkőművesek ténykedése, közömbös politikusok, instabil gazdasági helyzet

stb.), a legkézenfekvőbb a gazdasági ok lenne. A háborút kirobbantó országok kül- és belföldön egyaránt a labilis gazdaságpolitikájuk miatt az évtizedek alatt eladósodtak, túlzottan sokat költöttek erőszakszervezetek (rendőrség, csendőrség, hadsereg) megerősítésére. Ezeket „használni” akarták újabb területek megszerzésére, amelyeken potenciális adófizetők élnek. A háború indításához indok kellett, s ez megtörtént Sarajevóban.

A háborús költségekre a kormányok hiteleket vesznek fel, elvileg előfordulhatott az is, hogy az egymással szemben álló kormányok ugyanattól az amerikai vagy angol vagy francia banktól vették fel a háborúhoz szükséges hadi kölcsönöket. A békekötés után lényegében „a jóvátételt” hosszas diplomáciai tárgyalások során osztották el, hogy ki fizeti meg a hitelként nyilvántartott kölcsönöket is. Ezzel is magyarázható, hogy a háború befejeződését követő hosszú évek során sem sikerült tisztázni, melyik ország mennyit fizet. Ha azonban a „vesztesek” nem fizetnek, nem kapják meg a pénzt a hitelezők sem. A mindkét felet érintő bizonyos fokú európai gazdasági egyensúly így közös érdekévé vált. Bonyolította a helyzetet, hogy a Monarchia és az Oszmán Birodalom több kisebb államra bomlott szét. Ezek közül melyikeket sorolják a vesztesek közé?

A Budapesten megjelenő *Újság* című napilap 1930. január 1-jén foglalkozik a jóvátétellel, táblázatot is közöl az európai adósságáról:

„Mivel tartoznak a volt szövetségesek Amerikának?”

Anglia 4715 millió dollárral; Franciaország 4230 millió; Olaszország 2150 millió; Belgium 483 millió; Lengyelország 178 millió; Csehország 175 millió;

Jugoszlávia 63 millió; Románia 44 millió; Görögország 17 millió."

Az újság közöl egy olyan táblázatot is, hogy a követelt „jótételt” milyen arányban osztják szét a szövetségesek egymás között. (Az első szám a győztes államoknak a német, a második szám a magyar-osztrák-bolgár jótételből való részese-
dését mutatja.)

„Anglia 21,28% 11%;

Franciaország 54,44% 26%;

Olaszország 11,12% 25%;

Belgium 6,01% 4%;

Amerika 2,25% --; Japán 0,68% --;

Jugoszlávia 4,37% 10%;

Románia 1,06% 10%; Portugália 0,75% --;

Görögország 0,30% 12%”

Az igényelt jótétel országokra bontott össze-
géről nem közöl az újság táblázatot, de a hozzá
fűzött értelmezések (még ha imitt-amott ellent-
mondásosak is) a mai ember számára is elgondol-
kodtatóak:

„Ezen összegek nagy részét Németország és volt
szövetségesei (Ausztria–Magyarország, Bulgária és
Törökország) fizetnék ki.

Törökországtól nem követelhetnek jótételt, mert
Kemál pasa karddal elismertette, hogy hazája nem te-
kintendő legyőzött országnak. (...)

Ausztria–Magyarország szétesett, az Osztrák Köz-
társaságot és a területe kétharmadától megfosztott kis
Magyarországot tekintik jogutódnak. Ausztriától, mely
vezette a monarchiát, és Béctől, mely – a valóságban –
önállóan csinálta a külpolitikát s indított háborút, kö-
tött békét, nem követelnek jótételt. Magyarországtól
igen.

Azoktól a részekről, melyek valaha a monarchiához
tartoztak, mint Csehország és Szlovákia, szintén jóvá-
tételt követelnek. A monarchia másik részétől nem, pe-
dig együtt harcoltak a háborúban. Horvátország, mely
Jugoszláviához tartozott, vagy Erdély, mely Romániá-
hoz tartozik, ma »hitelező« államrész, holott az »adós«
állammal harcolt.

Magyarország 1923-ban kapott 250 millió arany-
korona népszövetségi kölcsönt, hogy talpra álljon,
ugyanekkor el kellett vállalni 1943-ig évi 10 millió
aranykorona törlesztéssel **200 millió aranykorona**
jótételi tartozást.

Másképpen áll Bulgária jótétele. Míg Magyaror-
szággal szemben fel akarják emelni a jótételi tarto-
zást, Bulgária azt kívánja, hogy szállítsák le megállá-
pított jótételi fizetését, a 12 millió aranyfrank köve-
teltét nem hajlandó megfizetni.

Csehországtól viszont annak fejében, hogy befogad-
ták győző államnak maguk közé, felszabadítási költ-

séget kívánnak, mire Csehország nyomban azt kérte,
hogy adjanak neki is keleti jótételt. Szóval felszaba-
dítási költség a mi bőrünkre. Jugoszlávia megszállási
költségeket kér.

Ilyen a helyzet tizenegy évvel a háború után. És
ilyen auspiciumok közt kezdődik a hágai konferencia,
melynek döntenie kell afelett, hogy Európa megmarad-e
a szűk gazdasági nacionalizmus útján, vagy hajlandó-e
az egészségesebb együttműködés, kibontakozás és közös
jólét felé elindulni.”

(forrás: budapesti Újság, 1930. január 1.)

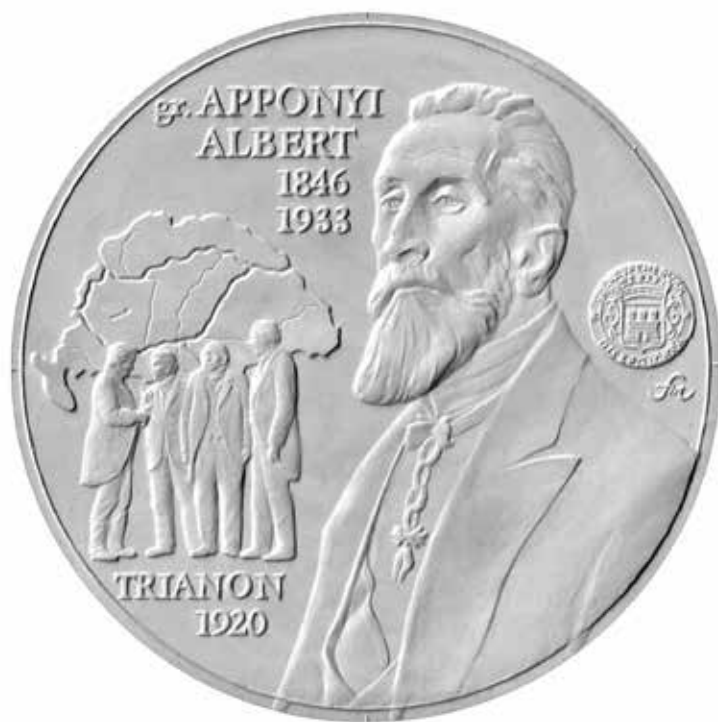
Lapozgatva a korabeli aradi újságokat, azokban
olvasható, hogy Aradon az adók jóval nagyobbak
voltak, mint az Ókirályság területén, pedig Romá-
nia a nyertes országok soraihoz tartozott.

Alig telt el két évtized, Magyarország a máso-
dik világháborúban is vesztes lett, újabb jóté-
telt kellett fizetnie. A párizsi békeszerződés után
nyolc év alatt 300 millió dolláros (több milliárd
mai dollárnak megfelelő) jótételt kellett fizetnie.

A területveszteség ismert, de nem találtam pon-
tos adatot, hogy ténylegesen mennyi jótételt fi-
zetett Magyarország a két háború során.

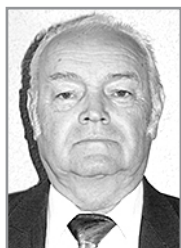
Utólag nem érdemes bűnbakot keresni, talán az
„elszabást” Hofi Géza fogalmazta meg leghumo-
rosabban.

Érdemes lenne végleg lezárni a két háború
okozta traumát, előre kellene nézni, mindent
megtenni (félretéve a politikai nézetkülönbsége-
ket) a magyarság megmaradásáért.

Trianon 100

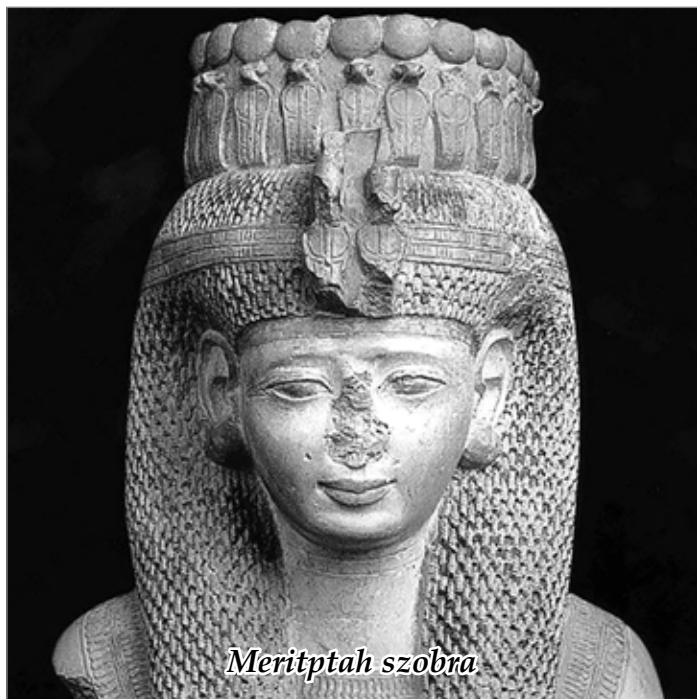
Fritz Mihály éremképe

Dr. Vajda Sándor

HUGONNAI VILMA, AZ ELSŐ MAGYAR ORVOSNŐ

A történelem során volt olyan időszak, amikor nagy tiszteletben tartották a női gyógyítókat, máskor pedig szinte üldözték és kitiltották őket az egyetemről.

A nők részvétele és szerepvállalása a gyógyítás folyamatában az emberi kultúra kezdetén még magától értetődő dolog volt, ott voltak és segítettek a születeseknél, gondozták a gyerekeket, az időseket, kezelték a vadászatban vagy harcban megsebesült férfiakat, tehát a gyógyítás női feladatként jelent meg. I. e. 2700 körül élt Egyiptomban Meritptah, aki az első női gyógyító orvos és tudós volt.

Meritptah szobra

Az ókorban Platón is elismerte a nők tehetségét az orvoslás terén. Ebben az időben Püthagorasz felesége, Theano is több orvosi tárgyú munkát is írt, főleg a nőgyógyászatról. A hellenisztikus korban a női betegeket többnyire orvosnők látták el. Galénosz, a kor kiváló tudósa elismerően nyilatkozott kolléganőiről, különösen Antiochis nevű orvosnőről, akinek annak idején szobrot is emeltek. Sok magas rangú, művelt hölgy, ámbár a gyakorlatban nem gyógyított, de megírta egészségügyi tanácsait, így Aszpázia (Periklész felesége, i. e. 5. sz.) vagy Kleopátra, Egyiptom királynője

(i. e. 69 – i. e. 30) nőgyógyászati tanácsadókat írtak. A Bibliában, az Ószövetségben olvashatunk a bábákról, akik nem orvosok, hanem szülésznők voltak, és nagy szerepük volt a gyógyításban. A szülésznők közül kiemelkedő felkészültséggel rendelkezett Rebecca Guarna, aki a salernói orvosi iskolában tanult, és tudományos cikkeket írt a lázfajtaokról, a vizeletről és az embrióról.

A XV. század közepéig elfogadott gyakorlat volt, hogy a nők is részt vehettek az orvosképzésben, így a salernói orvosi iskola koedukáltnak mondható, hiszen nagyszámú női hallgatója volt, de a bolognai egyetem orvosi fakultásán (1113 körül alapították) nemcsak női hallgatókat, hanem professzornőket is találunk, köztük Dorothea Bocchit. Áldásos tevékenységet fejtettek ki a tudós apácák is, akik a kolostorokban számos beteget gyógyítottak. Megemlíthetjük Bingeni Szent Hildegárdot, aki nemcsak gyógyított, hanem filozófiai, teológiai, költői, zenei és orvosi műveket is írt.

A XV. század végétől a hivatalos gyógyításban a férfiak szerepe szinte kizárólagossá vált, ugyanis az orvosi működést mindenütt az egyetemek által kibocsátott diplomákhoz kötötték, oda viszont nem vettek fel nőket. 350-400 éven át, egészen a XIX. század közepéig a nők csak a nem hivatalos gyógyító gyakorlatban, illetve az ápolásban vehettek részt, főleg a szerzetesrendekben. Sokáig a női gyógyítók kizárólag csak bábaként praktizálhattak. Abban az időben a sebészek és a szülésznők nem számítottak az orvosi rend tagjainak. Különösen Franciaországban tartották sokra a szülésznőket, tevékenységüket hivatalosan is elismerték, főleg Louise Bourgeois-t (1563–1636) becsülték sokra, aki megkapta a „királyi szülésznő” címet, miután Medici Maria királyné három gyermekét, köztük a későbbi XIII. Lajos francia királyt is világra segítette. Nagy elismerésben részesült Marie-Louise Lachapelle (1769–1821), a párizsi Hotel Dieu kórház főszülésznője, aki a szülészeti eszközök, műszerek használatáról írt illusztrált értekezést, valamint Victorie Boivin (1773–1841),

aki elsőként alkalmazta a sztetoszkópot a magzat szívhangjainak meghallgatására.

Dorothea Christiane Erxleben (1715–1762) pályafutása úttörő jelentőségű az európai orvostörténelemben, aki királyi engedéllyel járhatott az egyetemre, és 1754-ben megkapta az orvosi diplomáját, így ő volt az első német (és európai) doktornő, aki teljes jogú orvosként praktizálhatott. A XIX. század közepe a nyitás időszaka volt, Európa- és Amerika-szerte kórházakat alapítottak, ahol nagy szükség volt a gyógyítókra, így a nők lassan teret nyertek az orvosok között is. Magyarországon 1635-ben alapítottak egyetemet, amelynek pesti és a kolozsvári orvosi fakultása 1775-től működött, de az orvosi karra a XIX. sz. végéig nem vettek fel nőket, azok csupán szülésznői tanfolyamot végezhettek.

Gróf szentgyörgyi Hugonnai Vilma 1847. szeptember 30-án született Nagytétényben. Tanulmányait otthon magántanulónként kezdte, majd a pesti Prebstel Mária leánynevelő intézet bentlakásos tanulójaként folytatta, de ez az iskola nem biztosított érettségi bizonyítványt, az csak a fiúgimnáziumok növendékeinek volt elérhető a századfordulóig. 18 évesen férjhez ment Szilassy György földbirtokoshoz, aki egyáltalán nem érdeklődött a szellemi dolgok iránt, sokszor hagyta magára fiatal feleségét, így házasságuk hamar megromlott. Vilmának elsősorban a természettudományok kötötték le a figyelmét, és nagy örömmel vette tudomásul, hogy a Zürichi Egyetemre nők is beiratkozhatnak. Ahhoz, hogy jelentkezzen az egyetemre, a férje beleegyezésére volt szüksége. Azt meg is kapta, de semmi anyagi támogatásban nem részesült. Ennek ellenére 1872-ben elkezdte tanulmányait, és 1879-ben orvossá avatták. Ezután egy évet az egyetem sebészeti klinikáján dolgozott. 1880 februárjában tért haza, és kérte diplomájának elismerését, ami rendkívüli akadályokba ütközött: kérték az érettségi vizsgát, amit 1881. március 31-én sikeresen letett, így kérelmét a pesti orvostanári kar támogatta, de Trefort Ágoston vallás- és közoktatási miniszter az érvényes törvényekre hivatkozva elutasította a kérvényt. Ekkor letette a szülésznői vizsgát, és évekig bábaként dolgozott, hogy családját eltarthassa. Más jövedelmük nem volt, mivel a Szilassyval kötött házassága végleg felbomlott. Nemcsak gyógyított, hanem tudományos tanulmányokat is írt, például *A nők munkaköre* címmel. Ugyanakkor küzdött a női egyenjogúságért is, ezzel kapcsolatban publikálta *A nőmozgalom Magyarországon* című írását. 1887-ben férjhez ment Wartha Vincéhez, aki jeles

vegyész, műegyetemi tanár volt. Férje kérésére már kevesebb szülésznői munkát vállalt, inkább elméleti kérdésekkel foglalkozott.

1895. december 19-én kelt Wlassics Gyula kultuszminiszter 65719/1895. számú rendelete megnyitotta a nők előtt a budapesti és a kolozsvári felsőfokú intézmények egyes egyetemi karainak kapuját (a bölcsészeti és orvosi kart, valamint a gyógyszerészeti tanfolyamot). Hugonnai Vilma újból kérte zürichi oklevelének elismertetését, ami 1897. május 14-én történt meg, amikor is Budapesten orvosdoktorrá avatták. Ezután már hivatalosan is orvosként praktizálhatott. Elsősorban a női és szegény betegekkel foglalkozott. Lelkes kezdeményezője volt a leánygimnáziumok szervezésének és a nők szellemi képzésének. Előadásaiban, tudományos tanulmányaiban megjelölte a nők szerepét a betegápolás, az egészségügy terén, foglalkozott a gyermekneveléssel, a nők és gyermekek egészségvédelmével, a nők ipari foglalkoztatásával. Az Országos Nőképző Egyesületben, valamint a Bábaképző Intézetben is évekig tanította a betegápolást, a gyermekgondozást, a gyermekvédelmet és a fertőző betegségek ismereteit. Az egészségügyi munka és felvilágosítás melletti elkötelezettségét bizonyította azzal is, hogy átdolgozta és kiadta 1907-ben Fischer-Dückelmann *A nő mint házi orvos* című könyvét magyar nyelven.

67 éves korában, 1914 augusztusában elvégezte a katonai orvosi tanfolyamot, katonai orvosnak jelentkezett, és kolléganőit is arra buzdította, hogy jelentkezzenek a beteg katonákat ellátó ápoló- és megfigyelőállomásokra, ugyanis az első világ-

háború komolyan felvetette a nők egészségügyi tevékenységének szükségességét. Ilyen feladatra addig csak férfiak vállalkoztak. Kiváló szervező munkájának köszönhetően 14 városban hoztak létre betegápolói állomást, női orvosi és betegápolói erővel, 84 orvosnő és több száz vöröskeresztes nővér jelentkezett szolgálatra. Tevékenységéért 1915 augusztusában, a nők közül elsőként, hadiékítményekkel díszített érdemjelet kapott. Idős korában, megözvegyülve, már nem járt el a betegekhez, de élete végéig otthon fogadta őket. Megélte még a nők teljes egyetemi egyenjogúsítását, ugyanis a Károlyi-kormány kultuszminisztere, Lovász Márton 1918. dec. 7-én kiadott rendeletében minden felvételi korlátozást eltörölt. 1922-ben magányosan halt meg, hamvai a Kerepesi temetőben nyugszanak 1980-tól, ahová a Rákoskeresztúri temetőből vitték át őket. Életéről könyvet írt Kertész Erzsébet, Nagy Lenke, Kertész Edina, és színdarabot mutattak be róla a budapesti Turay Ida Színházban *Doktornők* címmel. Nevét iskolák, szobrok, emléktáblák őrizik.

A doktornő a hadiékítményekkel díszített érdemjellel

KÖNYVÉSZET

Benedek István: *Higiéia. Az európai orvostudomány története*, Gondolat Kiadó, Bp., 1990.

Bologa Valeriu: *Istoria medicinei universale*, Ed. Medicala, Bucuresti, 1970.

Bologa V., Nitulescu V.: *Începuturile activității medicale a femeilor din Europa*, Rev. Femeilor române, 1958, nr. 3–4.

Bruckner Éva: *Az első magyar orvosnők nyomában*, Polgári Szemle, 2019, 15. évf., 1–3. sz.

Duin Nancy: *Az orvoslás története*, Medicina Könyvkiadó Rt., Bp., 1993.

Heischkel Edit: *Die Frau als Arzthin in der Vergangenheit*, Die Arzthin, 1940, 5. sz.

Izsák Samuil: *Studii și cercetări de istoria medicinei și farmaciei în R.P.R.*, Editura Medicală, București, 1962.

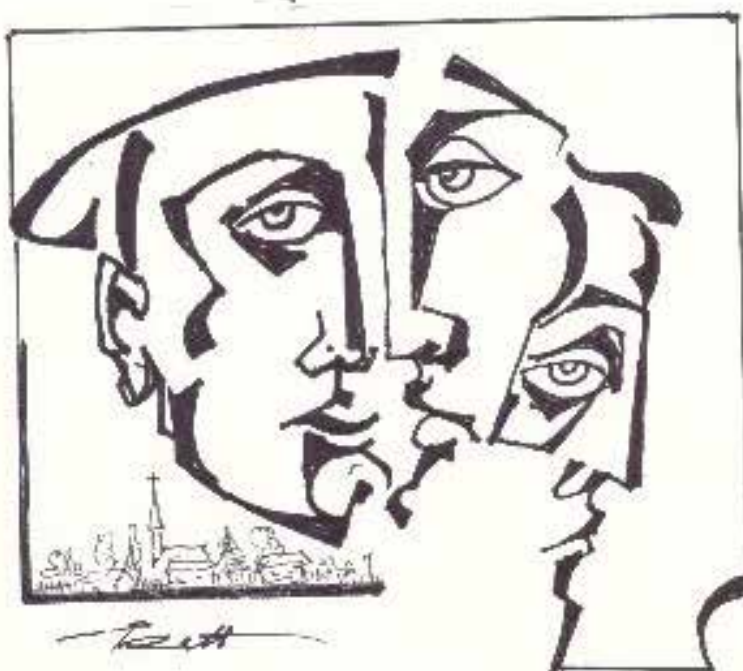
Kéri Katalin: *Viták az orvosnők képzéséről a XIX. sz. második felében*, Orvosi Hetilap, 2019, 160. évf., 47. sz.

Kertész Edina: *A lány, aki orvos akart lenni*, Naphegy Kk., Bp., 2018.

Kertész Erzsébet: *Vilma doktorasszony*, Móra Kk., Bp., 1965.

Kiss László: *A „vaskalapos” kórboncnok*, Orvosi Hetilap, 2018, 159. évf., 22. sz.

Péter H. Mária: *Megemlékezés Kárpáti Gizelláról, az első nőről, aki orvosi oklevelet szerzett Kolozsváron a Ferenc József Tudományegyetemen*, Orvostudományi Értesítő, 91. kötet, 1. sz., 2018.

Kett Groza János grafikája

Frideczky Katalin

ÚJ PÁRT SZÜLETŐBEN (AVAGY A JÖVŐ A SZERETŐK PÁRTJÁÉ) (RIPORT)

Tudósítónk a SZEMAFOR (Szeretők Magyarországi Fóruma) szerdai, alakuló ülésén járt. Beszélgetőpartnere Futur Ida, a Fórum elnök asszonya.

– A szemaforról az embernek leginkább egy vasúti átjáró jut az eszébe. Véletlen a névválasztás, vagy tudatosan utalnak egy speciális jelzőrendszerre, mely hol megállít, hol szabad utat mutat egy veszélyes kereszteződésben?

– A névválasztás tudatos, és valóban az a célunk, hogy megálljt parancsoljunk, amikor szükséges, és szabad utat adjunk, ha lehetséges, egy olyan átjáróban, ahol a házasság és a szerető keresztezhetik egymást.

– Az Ön neve is jelentéssel bír: Futur, azaz jövő. A SZEMAFOR-é a jövő?

– Örülök, hogy észrevette, és helyesen értelmezte a nevekben rejlő utalásokat. Valóban úgy gondolom, hogy a SZEMAFOR-nak van jövője.

– Gondolja, hogy ebben a politikailag szétszabdalt országban helye van egy újabb mozgalomnak, tömörülésnek, pártnak?

– Hogyne, sőt! Elképzelésünk és reményeink szerint hamarosan az összes párt be fog olvadni a SZEMAFOR-ba, és egyedül mi fogjuk megjeleníteni és képviselni a magyar lakosság valódi érdekeit.

– Kifejtené bővebben?

– Nézze, úgy éreztük, hogy sürgető társadalmi igény mutatkozik arra, hogy rendezzük végre a szeretők jogait. A házasság intézménye válságban van, szeretőkre szükség van, az érdekeiket viszont senki nem képviseli. Végére is, gondoljon bele, hogy amíg a házasság intézménye törvényileg szabályozott, addig a szeretők jogállása a mai napig rendezetlen. Ez tarthatatlan állapot, és meggyőződésem, hogy a magyar lakosság siralmas mentális állapotának egyik fő oka éppen ez.

– A köztudatban ezzel szemben az áll, hogy a szeretők a felelősek a házasságok felbomlásáért, a családok széthullásáért. Nem felelőtlen és immorális dolog éppen a szeretők védelmére pártot létrehozni?

– Visszakérdezhetnék: mi volt előbb, a tyúk vagy a tojás? De ez túlságosan leegyszerűsített és demagóg megközelítés volna. A kérdés ennél sokkal bonyolultabb. Szociológiai felmérések igazolják, hogy a szeretők jóvoltából a házasságok jóval tovább tartanak, mint egyébként tartanának. A szeretőket nem kell feltétlenül bomlasztó tényezőnek tekinteni, hanem jelzőrendszernek – vigyázat, kereszteződéshez érkeztünk! –, ami bevilágítja a házasság állapotát, mintegy láttelepet adva róla. Más hasonlattal élve azt is mondhatnám, hogy a szerető megjelenése felkavarja a házasság állóvizét, teret engedve egy esetleges tisztulási folyamatnak, mely vezethet váláshoz, de a házasság megszilárdulásához egyaránt.

– Ez akár igaz is lehet, de továbbra sem látom be, miért kéne a szeretőknek érdekképviselő?

– Egyszerű. Az esélyegyenlőség nevében. A szeretők emberi jogainak védelmében. Vagy Ön nem tartja emberhez méltatlannak azt, hogy a szeretőnek bujkálnia kell, ki van téve a társadalom megvetésének, és szélsőséges esetekben az életét kockáztatja? Az újságok tele vannak cserbenhagyott leányanyák, valamint erkélyekről meztelenül kiugráló összetört férfiak történeteivel. Ennek véget kell vetni! Sokat beszélünk a másságról, a toleranciáról. Célunk az, hogy a másság ne csak nemzeti, faji, vallási, nemi értelemben kapjon polgárjogot, hanem *szeretőségi* értelemben is. A szerető ugyanis valóban más. Más, mint a házastárs, mást nyújt, mint a házastárs, de nem kevésbé fontosat. Milyen alapon diszkriminálja őket a társadalom?

– Kikre számít a pártjában?

– Mindenkire, aki így vagy úgy kereszteződéshez érkezett: a szeretőkre mindkét nemből, házasságban és azon kívül élőkre, magányosokra és családosokra. Mindenkire, aki szerető volt, van és lesz, vagy akinek szeretője volt, van és lesz. A számuk nem csekély. A felnőtt lakosság zöme érintve van.

– Önök legalizálni akarják a házasságon kívüli kapcsolatokat?

– Nézze, Magyarország eléggé prúd, konzervatív és álszent módon viszonyul bizonyos kérdésekhez. Abszurdnak tartom, hogy amíg a pénzen vásárolt szexuális szolgáltatás felett szemet huny (csak éppen intézményes kereteket nem hajlandó biztosítani hozzá), addig a szerető még annyi elfogadottságot és védelmet sem élvez, mint egy prostituált!

A szerető szeret. Benne van a szóban. Ha a férj, teszem azt, bordélyba megy (ha lenne), az bocsánatos bűn, de ha szeretni merészel, vagy őt szeretni merészele valaki a házastársán kívül, az megbocsájthatatlan? Éppen a szerető legyen pária ebben az országban? A szeretőt ki védi meg? A szeretőt megtagadják, félreállítják, elhazudják, cserbenhagyják, ha esetenként pusztán kényelmi vagy anyagi szempontból a házasság fennmaradása mellett döntenek. Ha pedig a szeretőt választja valaki új társául, akkor büdös kurvának titulálják, ha nő, illetve mocskos stricinek, ha férfi. Nem jól van ez így! Emelt fejű társadalomra van szükség! Itt az idő a szeretők fejének felemelésére!

– Ön szerint mi a megoldás?

– A szeretőknek mentális, gazdasági és jogi háttérrel igyekszünk nyújtani. Felvilágosítókampányt szervezünk országszerte, hogy az emberek gondolkodásában elindítsunk egy progresszív folyamatot a szeretők megítélésében, hogy se a szeretőknek ne kelljen szemlesütve járniuk, se a

házasfeleknek hazudozniuk. Ez lesz az első párt Magyarországon, mely hadat üzen a hamis társadalmi konvencióknak, és az emberi méltóságot, a nyíltságot, őszinteséget tűzi a zászlajára. Már eddig is jelentős összegek folytak be Vita Nuova elnevezésű alapítványunk számlájára, melyből anyagi segítséget szándékozunk nyújtani az életüket tisztességesen átrendezni kívánó embereknek. Amíg az ún. törvényes kapcsolatok jelentős hányada fuldoklik a szeretetlenségben, meg nem értésben, szexuális nyomorban, unalomban és közönyben, addig szükség lesz szeretőkre, akik nem üldöztetést, megaláztatást, de megbecsülést érdemelnek! Ennek megpróbálunk jogi érvényt szerezni, és a kormánynak javaslatot teszünk egy szeretővédelmi törvény kidolgozására.

– Búcsúzóul engedjen meg egy személyes kérdést: Ön szerető, vagy szeretőt tart?

– Már maga a szóhasználat is felháborít! Mi az, hogy „szeretőt tart”?! Hát kutya az a szerető? Ebben az országban – nagyon helyesen – van családvédelem, városvédelem, állatvédelem, gyermeki jogok védelme, természetvédelem, és még ki tudja, hányféle, csak éppen a szeretők védelméről nem gondoskodik senki. De majd mi teszünk róla! Éljenek a szeretők, az emberiség jótevői! Éljen a SZEMAFOR, a szeretet pártja, mely egy igazságosabb, őszintébb világért küzd! Le az álszentséggel, a hazugságokkal! VILÁG SZERETŐI, EGYESÜLJETEK!

– Sok sikert Önöknek! Lehet, hogy belépek.

Kövér Péter

A TARHONYA

(MELLÉKELVE EGY EREDETI, SAJÁT TARHONYARECEPT. A TARHONYÁS VIRSLI!
HA MEGHÍVSZ EGY TARHONYÁRA, HOZOK PÁLINKÁT.)

Ahogy elnézem, ez mindenről képes írni valamit eget verő marhaságot! Mindenről? Nem szégyelli magát?! Hát, ha így van, akkor legyen egy mindenkit érdeklő téma... a tarhonya! Te meg addig dönts el, ki szeretnél lenni a következő szövegben. Én, a madár, Pötyi vagy Tarhonya?

Mikor gondolkodtál el utoljára arról, megoldásokat keresve a problémáidhoz, hogy mit tudsz a tarhonyáról. A minap jöttem rá, hogy én magam igen keveset, bevallom! Pontosítok, majdnem semmit. Ezret teszek egy ellen, hogy Te sem. Itt élsz körülöttem, és csak jártatod a szádat. De ha felszólítalak, hogy szóljál hozzá, akkor mi

van? Hát, csak ennyit rólad... és a tarhonyáról. Kolumbusz felfedezte Amerikát, Te meg nem tudsz semmit a tarhonyáról! Hogy lehet így élni? De lásuk csak!

Egy ideje meg-megkérem a kortársaimat, barátot és ellenséget, hogy mondjanak valamit hozzá, de lesújtó eredménnyel. Még itt-ott egy recept, más semmi. Se egy történet, se egy tarhonya-ka-land. Ez bizony kevés. Már úgy értem, egy ilyen íráshoz.

Az összes meg nem történt történetem közül ez történt meg a legkevésbé. Ahányszor egy madár lefossa a kocsimat, én kiülök a teraszra, és tíz to-

jásból rántottát eszem, hogy megértse ő is! Hát, ezért írom meg ezt itt, hogy Te is jobban értsed, még ha nem is bántottad a kocsimat.

Pedig a tarhonya nem engedi, hogy a közöny megfojtsa az emlékeimet, és az éhség is a tarhonyától lesz szép. Valahol ebből épültem fel. Ha így nézzük, akkor egy kicsit tarhonyából is vagyok, és az átörökített génjeimen át az unokáim is. Amikor egy ilyen kis tarhonya találkozik egy olasszal, akkor tudja, hogy az makaróni. A tót meg sztrapacska. Mert a tarhonya nem makaróni, ez más tészta!

A tarhonya a tészták királya! Pásztor étek, de királyoknak is ajánlom. A Dél-Alföldön őshonos, magyar száraztésztaféleség. Igazi hungarikum. Nyugatias kultúránk része, de, hála a magyarok Istenének, a tarhonya egy perzsa–török eredetű keleti finomság. Nem mifán, hanem a gyúróteknőben terem. Neve is lágy, dallamos. Kimondva ízlelgetheted. Naiv eredetmagyarázata: a kopasz ország, azaz „tar hon”-ból képződött, a tar Pusztán. Munkaigényes, macerás, mert rostán kell átmozdítani. Húsvét körül vetik, Szent György napján, az aratás idején aratják. Vászonzacskóban szárítva sokkal jobb, mint a gerstli, a bulgur vagy a kuskusz. Fogyasztható, mint kemény tarhonya, mint sűrű, öreg vagy pirított tarhonya. Esti Kornél olajba átsütve, aprón kedvelte. Elkészítése művészet! Mindenki a saját receptjére esküszik. Kedves szomszédasszonyom az Alföldről meghívott egy népies vacsorára, tarhonyával, de ahogy ő készíti, olyan nép nincs!

Aradon nem kérdeztek túl sokat, mikor ott-hon jártam. „A tarhonya miatt jöttél, ugye?” Nem gatyáztak. Pár széket és a lábakat szétrakták az udvaron, arra jött a dagasztóteknő. Arra jött a dagadt dagasztónő is. Ő is szétrakta. A hozzávalókat kikészítették a kőasztalra, és tüzet raktak az üst alá, hogy felforralják a vizet, ami majd összeragasztja a lisztet. Mert csak a forró vízzel dagasztott lisztet lehet majd áttörni a szitán. Aztán a székről nézhettük, hogy milyen izgalmasan szárad a kendőkön, ősi recept szerint, a szétrakott lábakon (recept még jön, lejjebb, ha nem tudod, mit főzzél holnapra). Összefutottak a szomszédok... és a nyál a szánkban.

Gyerekkoromban egy több mint százéves Temp-lom utcai ház földszintjén voltam aradi, és koromhoz képest nagyon szerettem a pergelt levest, ami tarhonyából készül. Nem csoda, hogy viccesnek találtam, hogy az udvari rész egyik lakásában egy jóra való, gyerekekkel mindig kedves, nyugdíjas házaspár lakott, akinek beszélő neve volt. Úgy hívták őket, hogy Tarhonya! Na tessék! Ez volt a

polgári nevük, erre a névre kapták a postát meg a nyugdíjat is, de mégis. Mindig behívtak kedvesen, és megkínáltak dióval, de akkor is... Tarhonyának hívták őket. Tarhonya néni és ugyanolyan bácsi. Hogy hívhatnak valakit Tarhonyának, amit én egyébként nagyon szeretek a pergelt levesben! Ez megmozgatta a fantáziámat. Mindenféle csúfolódást találtam ki a hátuk mögött. Anyámék persze nagyon vigyáztak, nehogy valahogy letarhonyázzam őket, és így múltak a gyermekévek. Ezért a történetért máig szégyellem magam! Nem az ördögöt festem a falra, az csak egy tükör. De ne tarts fel tovább, mert még elfelejttem, amit kitaláltam a tarhonyáról. Tudjuk Csehovtól (Anton Pavlovics ..., 1860–1904, írói álneve Antosa Csehontye. Szerette a tarhonyát!), hogy ha egy puskát kiteszel a színpadra, akkor annak el is kell sülnie.

Kamaszodván lejártam a Maros-parti Hellasba, ahogy mondtuk. Az evezősházba edzeni, a töltés mögött, a teniszpályák mellett. A fél osztályom ott evezett, aztán néztük, ki az erősebb. A lányok is. Súlyoztunk, csüngtünk a nyújtón, és lejártunk a vízre. Jó társasság, jó hangulat, jó időtöltés... a töltés mögött. Pötyi volt köztünk a legkajakosabb csávó. Huncut szeme és elálló füle volt, ami hátszélnél előnyt jelentett a vízen. Éppen lógtunk a szeren, amikor a töltésen megtették délutáni egészségügyi sétájukat Tarhonyáék. Tarhonya néni és hasonnevű bácsi. Mondom Pötyinek:

– Látod ott azt az idős párt? Kedves emberek. A szomszédaim az udvarból. Tarhonyáék!

– Hogy hívják? Tarhonya? Ilyen hülye nevet még nem is hallottam.

– Ne olyan hangosan, te lüke! Még meghallják. Nem szabad csúfolódni a nevekkel!

– Tarhonya, tarhonya, fokhagymás tarhonya! – énekelte Pötyi mind hangosabban.

– Hallgass már, te ló! – förmedtem rá.

De ő csak azért sem. Mind hangosabb lett, végül már üvöltve tarhonyázott. Messze hangzóan, hosszan elnyújtva:

– „Taaaaarhonya! Taaaaarhoouooooonya! Fokhagymás taaaaarhonyaaaaa!”

Ők, szegények megálltak a töltésen, nézték, honnan jön, de nemcsak Tarhonyáék, hanem mindenki, aki arra járt. Nem volt, hova bújjak, de szerencsére magas volt a fű. Hasra vágtam magam, és az arcomat bedugtam egy ürgelyukba, remélve, hogy láthatatlan leszek. Pötyi várt egy percet, és mikor már továbbmentek volna, újra rázendített, hogy az erek kidagadtak a nyakán. Innen a címe ennek az írásnak. Ha Te tudsz egy jobb tarhonyás történetet, akkor hajlandó vagyok kiegészíteni az

írást. Addig is dönts el, ki szeretnél lenni ebben az írásban.

Én úgy szégyelltem magam, mint még soha, de Pötyinek is mondtam, hogy szégyellje magát. Vagy ahogy akkor mondtuk a Hellasban: „Szégyelld meg magad! Te görény!”

Most, hogy már úgyis tudod, miről álmodom néha, talán szabad, hogy megkérdezzek, vannak-e még álmaid. Tudod, ott a szivárványon túl. Ne add fel az álmaidat túl korán, hanem fordulj a másik oldaladra, és aludj tovább.

Most pedig a beígért recept! A legjobban eladott könyvek a recepteskönyvek, bizonyítandó, hogy jobban szeretünk zabálni, mint gondolkozni. Ne is gondolkozz sokat! Kössél kötényt, és fogjál hozzá! Melós, de megéri! Készíthető hómofiszbán is, ha gasztrozseni vagy.

Hozzávalók:

- fél kiló liszt,
- 2-4-6-8 tojás, ízlés szerint, illetve aszerint, hány tyúkod van,
- egy kanál útifűmaggal felturbózva még szexibb,
- csipet só, ízlés szerint.

Erre jól lehet pálinkát inni. Ízét úgyis a nyári nap meleg sugarától kapja. Ezt nevezik tarhonya-száritó időnek, mint tudjuk.

Gyúrjuk forralt vízzel vagy savanyított lótejjel keményre... de gyúrjuk bele az Alföld szellemét is, hogy szép legyen. Az Alföld attól szép, hogy ott nincs semmi, ami csúnya. Sőt ott egyáltalán semmi sincsen! Pihentessük naplementéig, közben nótázzunk, majd dörzsöljük át egy szitán, amilyen van. Szita van kis lyukú, van nagy lyukú, sőt több. Most már csak lisztezni, szárítani és

tetszés szerint pirítani kell. Utána kóstold meg, és ha nem ízlik... dob ki az egészet. Fogyaszthatja öreg és fiatal, akinek foga van (lehet protézis nélkül is!), pártállástól függetlenül, éhgyomorra vagy körítésként, mert a krumplival szemben nem hizlal. (Ha megméred magad, a mérleged kimutatja, hogy túl kicsi vagy a súlyodhoz. A rinocérosz is egy unikornis, csak dagadtabb.) A robbanó babbal szemben is vannak előnyei, ha este színházba akarsz menni. Lehet döglött húsokhoz tálalni, vagy ha vegán vagy, akár gombához is. (Nyáron kalaposgombához, télen kucsmagombához.) Levesbe (egyszer)főzve finom. Hozzá pálinkát ajánlok (kétszer főzve). Ingyenség a tarhonyás lecsó, csirkeuzával, a káposztás tarhonya vagy a tarhonyás-barackos szelet, fahéjjal meghintve. Társaságban kell fogyasztani, mert akkor olyan jól meg lehet beszélni. Különlegesség a virslis tarhonya! Hozzávalók: egy virsli és egy tarhonya. A rakott tarhonyát rakd cseréptálra! Míg a pergelt levest tarho-, addig a krumplilevest burgo-nyából főzik. Népszerűsíteni szeretném, mert kezd kimenni a divatból. Mára divatosabb a betűleves. Főtt tésztából betűk a levesben. Hányinger. Ha betűlevest eszem, okosabbat hányok, mint... ez a szöveg. Szellem a fazékban. Csinálj úgy, mint én! Engedd ki a szellemet, mint én a szeletem. Aki a tarhonyát szereti, rossz ember nem lehet.

Jó étvágyat kívánok! Soha ne érd be kevesebbel! Szépnek lenni magában nem elég. Ezt is el kell olvasni!

Láthatjuk hát, hogy a tarhonya a megoldás! Sajnos még nem passzol a problémáimhoz.

ARANYKÖPÉSEK

DIÁKOK TOLLÁBÓL

Isten Jónást Liliputba küldte.

A napkeleti bölcsek töményt vittek Jézusnak.

Szent Margit bement egy sötét szobába, s amikor levette a köpenyét, akkor felgyulladt a villany, s mikor levette, akkor pedig leoltódott.

A középkorban az egyetlen értelemmel bíró lénynek Istent tartották.

Margitot szülei felajánlották a tatároknak Magyarország megmentéséért.

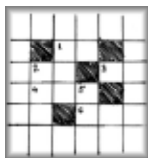
Az apácáknak nem akarták megadni a teljes biztosításukat, amikor betegek voltak.

Benedeknek a térde a melléhez, és a sarka a füléhez volt ragadva.

Szent Margit annyira csodás volt, hogy még halottakat is feltámasztott.

Drasztyl Anna illusztrációja

Brittich Erzsébet

135 ÉVVEL EZELŐTT SZÜLETETT A KOSSUTH-DÍJJAL, ÉRDEMES MŰVÉSZ DÍJJAL ÉS KIVÁLÓ MŰVÉSZ DÍJJAL KITÜNTETETT SZÍNÉSZNŐ

Vízszintes: 1. Kit ábrázol a mellékelt fotó (1885–1972)? 11. Lesből (támad) 13. Még nyílnak a völgyben a ... virágok (Petőfi) 14. Agnus ... (Isten báránya – latinul) 15. ...-Zug, a Fekete-Körös és a Fehér-Körös itt egyesül 17. Liter 18. Kérdőszó 19. Deutérium és ittrium vegyjele 21. ... step, tánc 22. Kilométer 23. Végtelenül: igazi, valódi 26. **Vízsz. 1. a ... színésznője volt** 28. Amper 29. **Vízsz. 1. ebben a színházban is játszott** 31. **Vízsz. 1. gyakran énekelte ezt a műfajt is** 32. Kötőszó 33. Kén vj. 34. Kiejtett más-salhangzó 35. ... Miklós (Mikszáth-regény) 37. ... Frențiu – festőművész (Sever Frențiu felesége) 40. Ülőbútor 42. Kicsi patak 43. Kis Imre! 45. Törött kréta! 47. Zola regénye 48. **Vízsz. 1. beceneve** 49. Jód vj. 50. Parkoló jele 51. Foszfór vj. 52. Zizegni kezd! 53. Olaszország autójele 54. Márai Sándor 55. **Vízsz. 1. szülővárosa** 58. Ebben a színházban volt vízsz. 1. az „angyali vox humana”, 1913–1915 között pedig az intézmény igazgatója 61. Beszédhibás 62. Határozott névelő 63. **Vízsz. 1. a függ. 1.-ben gyakran adott elő megzenésített verseket (Csokonai, Szép Ernő, Babits, Kosztolányi stb.), ... Párizsból személyesen neki postázta a megzenésítésre szánt verseit**

1	M	2	3	4	5	6	7	8	Z	9	10	V	↓
11			12				13						
14					15	16						17	
18		19	20		21					22			
23	24			25		26		27			28		
29	N					30		31			P	↓	
32		33		34			35					36	
37	38		39		40	41				42			
43				44		45		46					
47					48						49		
50		51		52			53			54			
55	56		57	58		59		60					
61						62		63			64		

Függőleges: 1. **Vízsz. 1. itt adta elő egy-egy kor vagy egy-egy költő válogatott dalait és a Nádor-féle balladákat** 2. Falak nélküli terem! 3. Németország autójele 4. Gurulni kezd! 5. Vissza: Sylvester Stallone beceneve 6. Osztrák autójel 7. Keresztrejtvény típus 8. **Vízsz. 1. itt is adott dalesteket (Bartók, Kodály stb.)** 9. Menyaszcsony 10. Fordítva: kétjegyű mássalhangzó 12. **A második világháború után vízsz. 1. itt szerepelt** 16. Zokogni kezd! 20. Párosan gyaláz! 22. Kálium vj. 24. Egyed Emese 25. S-mentesen siet! 27. Népies lyuk 30. Szakít 36. Az Ob egyik mellékfolyója 38. Fohász 39. ...falva (Kézdivásárhely melletti település) 41. Kis Aranka! 44. Spanyolország autójele 46. Antal Imre 48. ... Farrow, am. színésznő 52. Páratlanul zokogó! 54. Mezopotámiai nép az ókorban 56. Helyhatározó rag 57. Szolmizációs hang 59. Bárium vj. 60. Thor Heyerdahl papiruszhajója 64. Ittrium vj.

Áprilisi keresztrejtvényünk megfejtései:

Vízszintes: 1. Purgly Magdolna 19. Horthy Miklós 29. Sofronya 40. Arad-belvárosi ... 52. László Fülöp

Függőleges: 18. Estoril 45. (vízsz. 40. folytatása) református templom

Makai Zoltán

ÖTSZÁZ ÉVVEL EZELEŐTT INDULT EL MAGELLÁN FÖLD KÖRÜLI ÚTJÁRA (3. RÉSZ)

HAZATÉRÉS

A Sevilleben tengerre szállt 265 emberből már csak 115-en maradtak. Ezért elégséges legénység hiányában a Concepciónt felgyújtva hátrahagyták. A Trinidad javításra szorult, így hátramaradt, majd portugál fogságba esett. A Victoria viszont **Sebastiano del Cano** kapitánnyal és 46 emberével hazaindult az Indiai-óceánon áthajózva, Afrikát megkerülve. Sok hánykolódás után a Victoria 1522. szeptember 4-én a Guadalquivir torkolatánál ért partot. Del Cano minden irományt átadott a királyi udvarnak, így ő aratott le minden dicsőséget. Viszont nem adott át egyetlen sort sem, ami Magellán keze jegyét viselte volna. Az általa vezetett hajónapló eltűnt. Végrendeletéből egyetlen pont sem teljesült. Magellán eltökéltsége, képzeletereje és a tervezéshez használt eszközök elképesztő új kereskedelmi lehetőségeket teremtettek. Felfedezőútját a mai napig a **legnagyobb és legjelentősebb tengeri utazásként** tartjuk számon. (1913 őszén, amikor megnyílt a Panama-csatorna a Magellán-szoros végleg érdektelenné vált.)

MAGYAR VONATKOZÁSÚ SZÁLAK A MAGELLÁN-EXPEDÍCIÓBAN

Földrajztörténeti kutatások szerint a Concepción fedélzetén utazott egy magyar származású tengerész is, **Magyar János**, akit mások **Varga János** néven emlegetnek, és aki tüzérparancsnokként szolgált a vezérhajón. Ő lehetett az első magyar, aki az Újvilág partjára lépett, valahol a mai Rio de Janeiro közelében. A Földet azonban nem hajózta körbe, mert nagy valószínűséggel a Maluku-szigeteken fogságba esett.

Mellette azonban számon tartunk még egy magyart, aki, bár nem vett részt az expedícióban, mégis fontos szerepet töltött be a világraszóló utazás emlékeztetének fenntartásában. Ő **Erdélyi Miksa**, írói nevén **Maximilianus Transilvanus**, aki diplomáciai teendőket látott el Spanyolországban, éppen akkor, amikor Magellán utolsó hajója, a Victoria 18 fővel hazatért. Tudósítását a

hazatért résztvevők személyes beszámolója alapján írta meg, amelyet aztán *De Moluccis Insulis* címen nyomtatott ki, és nagy ismeretségre tett szert. Erdélyi Miksa 1490 körül születhetett. Már serdülő korában a salzburgi érsek udvarába került, aki támogatta tanulmányaiban. Iskolásként megkedvelte a humanista irodalmat és tudományt. Ekkor cserélhette fel eredeti nevét a klasszikus hangzású latinra. 16 évesen már titkári szolgálatot látott el **I. Miksa** német-római császár udvarában. Miksa halála után 1519-ben **V. Károly** titkáráként említik. 1520–21 körül feleségül vette **Francisca de Harót**, Diego de Haro leányát, a dúsgazdag hajózási vállalkozónak **Cristopher de Harónak** az unokahúgát. Számos diplomáciai feladatot látott el. 1538-ban hunyt el. Legfontosabb érv Maximilianus erdélyi származása mellett a neves humanista **Oláh Miklós** (Nicolaus Olahus) pécsi püspök, majd esztergomi érsek egy 1534. február 8-án a lundi érseknek írt levele. Ebben a levélben úgy említi, mint „Maximilianus noster Transilvanus”, vagyis a mi erdélyi Maximilianusunk, akivel Brüsszelben szoros barátságot kötött a haza közössége miatt. Márpedig Oláh Miklósról köz tudott, hogy az erdélyi Nagyszebenben született.

Végezetül úgy gondolom, hogy Ferdinánd Magellán e rendkívüli vállalkozása az emberiség talán legremekebb Odüsszeiája volt. Ugyanakkor

szeretném megemlíteni a híres osztrák író, Stefan Zweigot, aki **MAGELLÁN, a Föld első körülhajózása** című könyvében remekül mutatja be ezt a nagy kalandot.

Maximilianus Transilvanus művének címlapja

Búcsúzunk

Búcsúzunk RÉHON JÓZSEFTŐL (1931–2020),

a kiváló kémiatanártól, iskolaigazgatótól, megyei főtanfelügyelő-helyettestől, lelkes, aranytollú tollforgatótól, többkötetes írótól, a Szövétnek egykori szerkesztőjétől, állandó munkatársától, az Iskola örök szerelmesétől, aki kőbe véste kézjegyét városunk, Arad kulturális életében. (Szövétnek)

Isten veled, Jocó!

Névnapiodan, nem is olyan rég, még hosszasan nosztalgiáztunk a régi idők József-napjairól, igaz, távol egymástól – telefonon. Ekkor még a tavasz első meleg lehelete biztatott egy új találkozásra, és reménytelenül vártuk a vírusmentes időt, amikor egy kávé mellett újra megbeszélhetjük a jelen és a múlt eseményeit. Nem voltál tanárom, de mindig felnéztem rád, mert életszemléleted, barátságod sokat jelentett nekem. Minden találkozásunk egy-egy visszakanyarodás volt a régi aradi légkörhöz, amiben megmártózhattunk, annak ellenére, hogy kemény időket éltünk. De az idő megszépítette az emlékeket. Itt, Szegeden, az a néhány óra az aradi levegő illatát hozta el. Keményen küzdöttél a betegséggel, de a remény lassan foszlani kezdett, és eljött az elmúlással való szent találkozás. Isten veled, nyugodjál békében, emléked itt marad szívünkben, Pista (Dr. Perneki-Simonsits István, Szeged)

Én Réhontól csak jót kaptam.

Nem tudok, nem is akarok rosszul emlékezni rá. Ez az én bajom vagy az én erényem. Rendkívüli tudása, tapasztalata volt. És klasszikus, igazi magyar stílusban írt: világosság, plusz tömörség, plusz (kötelezően!) csipetnyi, de jól érzékelhető irónia, jogos fölényesség. Ebben-abbán megbírált engem is olykor. Helytállóak voltak jelzései, bár nem nagyon befolyásolt alkotó munkám során. (Szabó István, Sarkad)

Lapzárta után értesültünk

80 éves korában elhunyt KOVÁCS ISTVÁN, nyugalmazott magyar nyelv és irodalom szakos tanár. 1957-ben a Magyar Vegyes Líceumban érettségizett, Kolozsvárott végezte az egyetemet, majd Kisperegen volt tanár és igazgató. Hosszú ideig tanított a 2-es Ipari Líceumban, majd 5 évig megyei főtanfelügyelő-helyettes volt. A Csiky elődjében is tanított két évet; onnan ment nyugdíjba 1999-ben. Nyugodjék békében! (Matekovits Mihály)

NYUGATI JELEN családod NAPILAPJA!

Az előfizetési feltételekről érdeklődjön a 0257-280-751-es telefonszámon.

A Szövétnek nonprofit jellegű, alapítványi kiadvány, önkéntes adományokból tartja fenn magát. A szerkesztők, szerzők honoráriumban nem részesülnek, a jövőre vonatkozóan sem ígérhetünk, köszöneten kívül, más elismerést.

**KERESSÉK, OLVASSÁK,
TÁMOGASSÁK
A SZÖVÉTNEKET!**

Köszönjük

Blaskó Lajos (Ortoforum Kft.),
Budai Tibor, Csáky Gabriella, Csáky
István, Farkas Imréné, Koreck Aladár,
Retezár József (Sinter Stop Kft.)
nagylelkű támogatását.

LAPZÁRTA

A következő, augusztusi számunk
lapzárta július 25.; a megjelenést
augusztus 20-ra tervezzük.

Szövétnek

Aradi Kulturális Szemle
XXIV. évfolyam, 3. (136.) szám

Kiadja:

Alma Mater Alapítvány, Arad

Web: www.almamaterarad.ro

Bankszámlaszámok:

RON: RO26 BRDE 0205 V018 6677 0200
EUR: RO96 BRDE 0205 V019 7886 0200
USD: RO20 BRDE 0205 V020 2403 0200
HUF: RO71 BRDE 0205 V032 8983 0200

Postacím:

310085 Arad

Str. Vârful cu dor nr. 22

Tel: +40/740-955132

+40/257-281140

E-mail: juhaszbela50@gmail.com

ISSN 1454 282 X

Főszerkesztő:

Juhász Béla

Szerkesztőbizottság:

Fekete Réka, Kocsik Krisztina, Matekovits
Mihály, Pataky Lehel Zolt, Puskel Péter,
Rudolf Ágnes, Siska-Szabó Hajnalka,
Kurunczi Ferenc, Szilvágyi Zsolt,
Ujj János

Lapadminisztráció és terjesztés:

Szász Eszter

Korrektúra, technikai szerkesztés:

Rudolf Ágnes

Képszerkesztés: Allerhand István

Rovatcím-grafikák:

Fritz Mihály, Kettő Groza János,
Móré-Sághi Annamária

Címlapon: Evolúció

(Allerhand István felvétele)

A hátsó borítón: Őrangyal

(Kurunczi Ferenc felvétele)

A terjesztésben együttműködnek:

Almási Vince, Back Mária, Bartók Mária,
Brittich Erzsébet, Czeglédi Judit, Erdélyi
Ildikó, Gnant János, Jerger Orsolya,
Koreck Aladár, Molnár Andrea, Piroška
István, Szilvágyi Sándor, Tóth Hajnalka,
Tóthpál Renáta, Zilahy András

Olvasóink megtalálják a Szövétneket a Jelen
könyvesboltban, az egykori Tulipán melletti
Souvenir Arad ajándékboltban, valamint
egyházainknál és terjesztőinknél.

Nyomdai munkák: Trinom Kft.

VÁLOGATÁS KOVÁTS DANIELA MAGMOZAIKJAIBÓL

Pablo Picasso

Vincent van Gogh

Arany Janos

I. L. Caragiale

Salvador Dali

Wolfgang Amadeus Mozart

Michael Jackson

Al Pacino

Hamvas Béla
ISTEN TENYERÉN ÉBREDTEM

*Isten tenyerén ébredtem, s lenéztem a Földre,
Hófehér csúcsokra, kopár legelőkre.
Kanyargós folyók tükrében láttam kelni a Napot,
Sugaraiban álmos hajnal mosakodott.
Láttam az óceánt gyermekként ragyogni
Sirályokat felette felhőkkel táncolni,
Láttam a békét az emberek szívében,
Láttam az erdőket fürödni a fényben.
Láttam sok-sok mosolyt, és láttam a reményt,
Láttam az embert, és láttam a zenét,
Láttam a földet szeretetben élni,
Láttam a csöndet a széllel zenélni.
Láttam Istent amerre csak néztem,
Miközben éppen az Ő tenyerében ültem,
S az Ő hangján szólt hozzám a szél,
Mint anya, ki gyermekének mesél,
Millió apró tükörben láthatod magadat,
Hisz olyannak látod a világot, amilyen Te vagy!*

